

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Zdravotně sociální fakulta

Motivace k dobrovolnictví

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Autor práce: Bc. Alice Klimešová
Studijní program: Rehabilitace
Studijní obor: Rehabilitační – psychosociální péče o postižení děti, dospělé a seniory
Vedoucí práce: doc. PhDr. Helena Záškodná, CSc.
Datum odevzdání práce: 15. 8. 2012

Abstrakt

Motivace k dobrovolnictví

Poskytování pomoci můžeme dělit na krátkodobé, neplánované a na plánované a dlouhodobé, této formě se věnuje dobrovolnictví, tento druh prosociálního chování je ve světě velmi rozšířen. V posledních letech se v České republice rozvíjí význam dobrovolnického hnutí, důkazem tohoto je kromě vzniku dobrovolnických center a jiných organizací i zákon číslo 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě. Z tohoto důvodu se autorka rozhodla zjistit faktory, které souvisí s prosociálním chováním u osob, které se dlouhodobě, systematicky a nezištně věnují činnostem ve prospěch druhých lidí, tedy dobrovolníků.

Autorka provedla kvantitativní výzkum metodou dotazování, technikou anonymního dotazníku (konkrétněji inventáře doplněného dalšími otázkami). Soubor byl stanoven kvótním nahodilým výběrem, kdy kvótou bylo pohlaví, dobrovolnická aktivita a její délka. Výzkumný soubor byl tedy tvořen cílovou skupinou dobrovolníků z celé České republiky.

Výzkum ukázal, že nejčastějším motivem k dobrovolnictví je pomoc druhým a seznámení se s novými lidmi, získání nových zážitků. Dále bylo prokázáno, že v motivační struktuře dobrovolníků (šest základních motivů ovlivňujících dobrovolnické jednání) byl nejvíce zastoupen motiv kariéra, který souvisí se snahou člověka získat zkušenosti pro kariéru.

Přínosem diplomové práce je zjištění motivační struktury dobrovolníků ze zdravotních a sociálních institucí a dobrovolníků z oblasti sportovní a vzdělávací činnosti.

V rámci návrhů k problematice motivace k dobrovolnictví autorka doporučuje provedení dalších výzkumů především v jiných oblastech dobrovolnické aktivity než-li výše uvedených.

Abstract

Motivation for Volunteering

Providing of assistance can be divided into short-term, unplanned and planned and long-term - this form is defined as a volunteering. Volunteering, as a type of prosocial behavior is widespread in the world. Importance of voluntary movement increased rapidly in the Czech Republic in recent years. As an evidence for it is the addition of volunteer centers and other organizations and Act No. 198/2002 Coll. concerning volunteer service. For this reason, the author decided to find factors related to prosocial behavior in persons with long-term, systematic and selfless behavior, which they devote to activities for the benefit of other people, it means volunteers.

The author carried out a quantitative research using methods of interviewing, anonymous questionnaire technique (specifically inventory supplemented by other questions). The group was established by quota random sample where quota was sex, voluntary activity and its length. The sample was consisted of a target group of volunteers from throughout the Czech Republic.

Research has shown that the most common motive for volunteering is to help others and meet new people, gain new experiences. It was further shown that in the motivation structure of the volunteers (six basic motives influencing the voluntary behavior) was the most represented motive career – to gain an experience for a his or her career.

The benefit of this thesis is to determine the incentive structure of volunteers from health and social institutions, and volunteers from the sporting and educational activities.

Concerning proposals for the issue of motivation for volunteering author recommends carrying out further research in other areas, especially volunteer activities than the above.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci na téma Motivace k dobrovolnictví jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejich internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 15.8. 2012

.....

(Alice Klimešová)

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat doc. PhDr. Heleně Záškové, CSc. za odborné vedení mé diplomové práce. Také děkuji koordinátorům dobrovolnických programů a dobrovolníkům, kteří se podíleli na výzkumu k této práci, za spolupráci.

Obsah

Obsah	6
Úvod	8
1. SOUČASNÝ STAV	9
1.1 Motivace.....	9
1.1.1 Modely motivace	9
1.1.2 Vývoj motivace.....	10
1.1.3 Teorie motivace	11
1.2 Motivy	11
1.3 Potřeby.....	12
1.3.1 Klasifikace potřeb	12
1.3.2 Pudy	13
1.3.3 Psychosociální a psychické potřeby	14
1.3.4 Vývoj potřeb	15
1.3.5 Hodnotové orientace	17
1.4 Altruismus	18
1.4.1. Prosociální chování.....	19
1.4.2. Druhy prosociálního chování.....	19
1.4.3 Teorie prosociálního chování.....	22
1.5 Dobrovolnictví.....	27
1.5.1 Formy dobrovolnictví	27
1.5.2 Legislativní opora dobrovolnictví.....	29
1.5.3 Dobrovolníci	31
1.6 Motivace k dobrovolnictví.....	32
1.6.1 Motivační struktura dobrovolníků	33
2. CÍLE PRÁCE A HYPOTÉZY.....	35
2.1 Cíle práce	35
2.2 Hypotézy práce.....	35

3. METODIKA.....	36
3.1 Použitá metoda výzkumu	36
3.2 Popis výzkumného souboru	37
4. VÝSLEDKY	38
5. DISKUZE	70
6. ZÁVĚŘ	74
7. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	76
8. KLÍČOVÁ SLOVA	82

Úvod

Dobrovolnictví se objevuje v každé lidské společnosti téměř od pradávna, organizovaná dobročinnost pak od středověku. Při klášterech vznikají útulky a špitály pomáhající jedincům v nesnázích, podobnou pomoc vykonávají také někteří příslušníci šlechty. Dobrovolnictví, jak ho známe dnes, představuje čas a energii, kterou člověk věnuje ve prospěch společnosti, místní komunity, jednotlivce mimo nejbližší rodinu, ve prospěch životního prostředí a dalších.

Problematiku dobrovolnictví, kterou se diplomová práce zabývá, jsem si vybrala, protože jsem sama již řadu let dobrovolníkem, věnuji se práci s dětmi a mladistvými. Další příčinou byla skutečnost, že se v posledních letech v České republice rozvíjí význam dobrovolnického hnutí. V roce 2002 vzniká zákon o dobrovolnické službě, objevují se nová dobrovolnická sdružení i dobrovolnická centra, realizují se vědecké výzkumy této problematiky. Dobrovolnictví se tedy dostává do popředí zájmů české společnosti, což je příjemnou změnou oproti dřívějším let. Dokonce existuje Mezinárodní den dobrovolníků, který připadá na 5. prosince a rok 2011 byl vyhlášen Evropským rokem dobrovolnictví.

Diplomová práce má za cíl zjistit, co dobrovolníky vede k vykonávání dobrovolnické činnosti, proto se autorka zaměřuje na motivaci k dobrovolnictví, zjištění motivační struktury dobrovolníků.

1. Současný stav

1.1 Motivace

V úvodu diplomové práce si objasníme klíčové pojmy a těmi jsou motivace a dobrovolnictví. Nejprve se pokusím vysvětlit pojem motivaci.

Slovo motivace vzniklo od slova motiv odvozeného z latinského *movere*, což znamená pohybovat, hýbat (1).

Odborná literatura neudává jednotnou definici tohoto pojmu. Například Nakonečný vymezuje motivaci jako: „*proces energetizace, řízení a udržování chování (jednání)*“ (27). Kalina k tomuto vymezení přidává „*proces zvýšení nebo poklesu aktivity jedince*“ (15).

Motivaci lze také chápat jako sílu vyvolávající chování zaměřující se na uspokojení potřeby jedince (33). Tento pojem tedy vyjadřuje psychologický důvod jednání člověka (24). Každá úmyslná činnost má svoji motivaci vyvolávající volní úsilí nezbytné k tomu, aby byl výkon uskutečněn (39).

Motivaci rozlišují odborníci na vnitřní (intristické) a vnější (extrinsické). Vnitřní motivace vychází z člověka samého, naopak vnější motivace pramení z vnějších zdrojů, například pochvala (10).

1.1.1 Modely motivace

Motivace je podle homeostatického modelu stimulována narušením homeostázy a jedinec přirozeně usiluje o rovnováhu. Existují dvě varianty tohoto modelu (16):

1. *model nedostatku (vakua)* vycházející z pocitu chybění něčeho či prázdnoty – to stimuluje jednání, které vede k naplnění (například žízeň, hlad nebo touha získat určitého partnera (32, 41).

2. *model přebytku (vybití)* vychází z pocitu napětí – k uklidnění a uspokojení dochází tehdy, když jedinec něco ze sebe vydá (kupříkladu vybití vzteku, energie či tendence zbavit se nepříjemného jedince (32, 41).

V případě činnostního modelu je zdrojem motivace činnost, která není pouze prostředkem k dosažení uspokojení, ale je již cílem. Například jedinec těší pohyb sám o sobě, nechce dosáhnout určitého výkonu. Činnost jako potřeba se nejvíce projevuje v tvůrčí práci či ve hře nezaměřující se na okamžitý efekt (42, 16).

Podle emočního modelu je stav motivovanosti signalizován emočními prožitky. Tyto prožitky doprovázející navození potřeb, motivované chování i dosažení cíle, lze považovat za regulující a integrující složku motivace (42, 16).

1.1.2 Vývoj motivace

Teze, shrnující vývoj motivace dle Schultheise a Bornsteina, zdůrazňují vliv vnějších pohnutek a očekávání jsou tyto (27, 42):

- Člověk během života získává představy o hodnotách, které lze konkretizovat různými cíli.
- Některé situace vedou k možnosti dosáhnout cíle díky určitému chování, toto se označuje jako pohnutky.
- Určité očekávání, které by vedlo k dosažení požadovaného cíle, je spjato s pohnutkami.
- Je-li očekávání i pohnutky dostatečně silné, vytváří se úmysl či záměr realizovat příslušné chování.
- Chování je uskutečněno ve vhodný okamžik, situaci.

1.1.3 Teorie motivace

Neexistuje jednotná všeobecněji přijímána teorie motivace. Přehled základních pojetí motivace a pojmů, které v nich převládají uvádí Nakonečný (23) inspirovaný Wernerem takto:

- *Teorie psychoanalytická*: pracuje s pojmy id, ego, superego, princip slasti a princip reality; zdrojem této teorie je dílo Sigmunda Freuda.
- *Teorie behavioristická*: autory jsou Hull, Spence a Miller; nejdůležitějšími slovy této teorie jsou drive, habit, incentiva, redukce popudu (drivu), anticipační cílová odpověď.
- *Teorie topologická*: dominuje zde tenze, valence, životní prostor či psychologická distance; teorii uplatňoval K. Lewin.
- *Teorie výkonu*: tvůrci jsou Atkinson a McClelland; seznamuje s pojmy jako motiv, expektance, incentiva, emoční anticipace, tendence.
- *Teorie sociálního učení*: s expektancí pracuje ve své teorii také Rotter, dále generalizovaná expektance, „lokus kontroly“.
- *Teorie atribuce*: zaměřena na pojmy atribuci kauzality, schémata, dimenzi expektance a afekt; autory jsou Heider, Kelley a Weiner.
- *Teorie humanistická*: tvůrci byli Maslow a Rogers; teorii dominuje pozitivní sebepojetí, sebeaktualizace a hodnoty (23).

1.2 Motivy

K motivaci neodmyslitelně patří další pojem a to motiv. V psychologii se vyskytují různé významy pojmu motiv; v širším smyslu vyjadřují cíle jednání vůbec, to je i nevědomé účely jednání; v užším slova smyslu vědomé záměry nebo vědomé cíle chování (28).

Podněty pro jednání, které vede k uspokojení potřeb, se označují za motivy (37). Mikšík (21) označuje motiv za pohnutku chování. Vágnerová (42) uvádí že: „*Motivy*

jsou faktory, které aktivizují lidské chování, zaměřují jej na určitý cíl v tomto směru jej udržují po určitou dobu. Takto navozené jednání směřuje k uspokojení určité potřeby.“ Motiv vzniká na základě interakce vnějších podnětů a vnitřního stavu člověka (1).

Za základní formu motivů se považují potřeby, ostatní formy se z potřeb odvozují. Druhů motivů je více, ale zásadní rozdělení je toto (25):

- *Fyziologické nebo biogenní motivy:* vyjadřují biologické potřeby jedince, jako je pohyb, odpočinek či potrava.
- *Psychogenní nebo sociogenní motivy:* vyjadřují potřeby jedince jako sociální bytosti, například opora, kompetence a podobně (25).

1.3 Potřeby

Již zmíněným potřebách a jejich kvalifikaci se budeme zabývat podrobněji, především proto, že jak uvádí Nakonečný (25): „*Potřeby jsou základní motivy, které vyjadřují nedostatky na úrovni fyzického i sociálního bytí člověka, a cílem chování, které je s nimi spojeno jako instrumentální aktivita, je redukce těchto potřeb, jež je prožívána jako různé druhy uspokojení (nasycení, odpočinek, pocit úlevy při vyhnutí se nebezpečí, pocit osobního významu a tak podobně).*“

1.3.1 Klasifikace potřeb

Různým způsobem se rozdělují základní potřeby, například z hlediska jejich zaměření i vzniku a to takto:

- *základní potřeby biologické:* tyto potřeby jsou vrozené a nezbytné pro zachování existence jedince (1),
- *základní potřeby psychické* rozvíjející se z dispozic vrozených, ale jsou učním formovány (22),

- *psychosociální potřeby charakteru sekundárního* jsou nevrozené; pod vlivem společnosti, ve které jedinec žije, se tyto potřeby vytvářejí (32).

Nejznámějším rozdělením je hierarchie potřeb, amerického psychologa Maslowa, který sestavil již v roce 1954 pyramidovou stavbu podle pořadí naléhavosti základních lidských potřeb, která je však některými odborníky používána dodnes (3).

1.3.2 Pudy

Pudy jsou považovány za biologické, vrozené potřeby. Podle Vágnerové lze pudy označovat za vrozenou tendenci k uspokojování základních biologických potřeb (42).

Pudy lze kategorizovat do čtyř oblastí (16):

1. *obživný*: sloužící k zachování biologické existence člověka je velmi intenzivní. Pocit žízně a hladu je signálem pro potřebu pití a jídla, ta bývá ovlivněna psychosociálně. Z tohoto důvodu lze za určitých podmínek dojít k její deformaci nebo potlačení (42).
2. *sebezáchovy*: základním lidským pudem je přežít; tedy potřeba stimulující veškeré činnosti vedoucí k obraně. Za některých podmínek lze dospět k ovlivnění tohoto pudu nějakým jiným, druhotným motivem majícím větší intenzitu. Například sebepoškozování či sebeobětování může být projevem silnější potřeby – potřeby svobody (42).
3. *sexuální*: bývá odvozen z rozmnožovacího pudu. U lidí však není vždy jeho cílem plození potomka. V lidské společnosti jde naopak většinou jen o sexuální uspokojení. Motivační energie, za kterou je považována některými autory

sexualita, se musí vybit dosažením slasti. Pokud tomu tak není, hledá si jinou možnost, jak se k této slasti dopracovat (32).

4. *péče o potomstvo*: tento primární pud je ve společnosti lidí spjat i s jinými důležitými potřebami. Například stimuluje potřebu seberealizace, citové vazby či potřebu otevřené budoucnosti jako pokračování rodu (42).

1.3.3 Psychosociální a psychické potřeby

Tyto potřeby se vyvíjí z vrozeného základu díky sociálním vlivům a různým vnějším prostředím. Jednotliví odborníci kladou důraz na něco jiného, ale většinu těchto potřeb uvádějí obdobně:

- *Potřebu bezpečí a jistoty* lze nejprůkazněji sledovat u dětí, které jsou závislé na rodičích, především matce. Dospělí jedinci tuto potřebu uspokojují pomocí kvalitních vztahů s lidmi (32).
- *Potřeba sociálních kontaktů, sounáležitosti, někam a někomu patřit*: vztahy s ostatními nejsou pouze zdrojem bezpečí a jistoty, ale i zdrojem této potřeby. Cílem je přijímat i dávat, milovat a být milován, mít místo v sociálních skupinách, ovládat a být ovládán. Lidem, kterým chybí přátelé, rodina, láska, tuto skutečnost silně pociťují (22).
- *Potřeba pomáhat, pečovat o druhé* není pouze naučená, ale má i základ vrozený, protože jedinec vždy potřeboval ostatní ke své existenci. Potřeba pomáhat se rozvíjí na podkladě sociálního tlaku. Existuje sociokulturní vzorec chování, ve kterém má své místo i altruismus. Pro potřebu altruistického jednání je nezbytná schopnost vcítění do druhého, empatie a soucit vyplývající z hodnocení situace. Intenzita této potřeby bývá v některých situacích tak velká, že dokonce blokuje biologické potřeby (42).

- *Potřeba uznání a sebeúcty* zahrnuje dosažení úspěchu, prestiže, potřebu osobního hodnocení i hodnocení od druhých. Je možné je rozdělit na dva základní typy:

1. úcta k sobě samému,
2. vážnost od druhých.

Potřeba sebeúcty, pokud je uspokojena, vede k pocitu sebedůvěry, užitečnosti a potřebnosti. Neuspokojenost potřeby sebeúcty vytváří pocit nepotřebnosti a méněcennosti. Během života se sebeúcta mění, například pro dospívající je uspokojení potřeby podmíněné souhlasem vrstevníků projevujícím se účastí v partě (22).

- *Potřeba seberealizace, naplnění vlastních předpokladů, možnost rozvoje:* realizovat se tam, kde mají předpoklady reálnou šanci na úspěch. Jedinec má potřebu využití všech svých možností a schopností. S potřebou seberealizace souvisí také potřeby estetické a potřeba porozumění (1).

1.3.4 Vývoj potřeb

Motivy, lidské potřeby, se během lidského života mění. Každé vývojové období má znaky, které jsou specifické. V těchto fázích lze určit potřeby, které jsou pro jedince důležité (16).

V *kojeneckém* věku je významná potřeba bezpečí a jistoty, kterou uspokojuje především kvalitní vztah s matkou. Další důležitou potřebou je potřeba stimulace a učení. Bez těchto potřeb by byl narušen další vývoj (14).

V *batolecím* období se k těmto potřebám přidává potřeba aktivity, pohybu. Významnou součástí batolícího věku je potřeba emancipace objevující se tehdy, pokud má dítě pocit jistoty a bezpečí. V tomto období se projevuje i potřeba sebeprosazení (42).

V *předškolním* věku zůstává potřeba aktivity i prosazení. Podstatná je v tomto období potřeba sociálního kontaktu, především vztahy s vrstevníky a učením sociálních dovednostem (14).

V *mladším školním* období jedince je jedním z významných jevů potřeba výkonu a prokázání svých dovedností. Dalšími důležitými jsou také potřeba společenského uznání a citové akceptace (42).

Ve *středním školním* věku se objevuje potřeba smyslu učení, aby jedinec byl úspěšný ve škole. Se školou souvisí i ostatní potřeby podstatné pro tento věk a to potřeba seberealizace, kontaktu s vrstevníky a potřeba stejnosti (14).

V období *dospívání (pubertě)* je významná potřeba emancipace, odpoutání od autority, především od rodičů, díky tomuto se zvyšuje i potřeba sounáležitosti se skupinou vrstevníků. Dospívající začínají mít také potřebu otevřené budoucnosti. Hlavním posláním tohoto období je uspokojit potřebu hledání a rozvoje vlastní identity. Důležitý význam má také potřeba seberealizace zaměřená na dosažení toho, co si dospívající jedinec přeje (42).

V *dospělosti* se přeměňují potřeby vztahové, otevřené budoucnosti, seberealizace. Během tohoto období se mění potřeba smyslu života (14).

Ve *starší* lidé mění hodnotový žebříček i své potřeby. Bývá snížena potřeba stimulace i seberealizace, naopak se zvyšuje potřeba citového bezpečí a jistoty. Děti nebo vnoučata bývají zdrojem uspokojení potřeby otevřené budoucnosti (42).

Potřeby musí být uspokojeny, pokud tomu tak není, může se to projevit v nerovnoměrném vývoji či dokonce v celém životě (14).

1.3.5 Hodnotové orientace

Někteří odborníci posuzují motivační strukturu osobnosti na základě toho, čeho si nejvíce cení, co nepovažují nebo považují za hodnotu, která stimuluje k určitému jednání (21).

Hodnoty či hodnotové orientace určují celý životní styl a orientaci jedince ve světě (32). Každý člověk má tedy hierarchii hodnot, která ovlivňuje jednání (40).

Pojetím hodnot a hodnotových orientací se zabývá mnoho autorů, například Emil Frankl vymezil základní hodnoty související se smyslem života, ten staví před člověka tři kategorie hodnot a to tvůrčí, zážitkové a postojevé. Dalším autorem je kupříkladu Leonard V. Gordon se svým pojetím základních interpersonálních hodnot osobnosti, jde o hodnoty jako podpora, konformita, uznání, nezávislost, benevolence a vůdcovství (21).

Nejznámější z klasifikací hodnot jsou podle Říčana (32) doposud hodnotové orientace autora Eduarda Sprangera, který rozlišuje šest typů a to:

1. *teoretický typ*: zaměřený k hledání pravdy, ke kritice, k uvažování; je racionální až intelektualistický a tíhne ke kariéře ve vědě či filozofii,
2. *ekonomický*: měří všechno praktičností a užitečností; je zaměřen ke kumulování majetku a k prosperitě,
3. *estetický typ*: nachází nejvyšší hodnoty ve tvaru a harmonii; tenduje k soběstačnosti a k individualismu,
4. *typ sociální*: je nesobecký jedinec, altruista, pro kterého je láska jedinou vhodnou formou mezilidských vztahů ,
5. *politický typ*: hodnotí naopak nejvíce moc a vliv; v jakémkoliv povolání vyhledává soutěž, možnost ovládat ostatní,

6. *typ náboženský*: vidí nejvyšší hodnotu v jednotě; orientuje se k absolutním hodnotám, hledá náboženskou mystickou zkušenost a vyšší významy v kosmu (21, 32).

Tato typologie je v dnešní době nepřesná, byť je značně rozšířena především ve Spojených státech amerických. Vedle ekonomického typu bychom nyní postavili *technický typ*, zaujatý především technickou revolucí. Také nemáme možnost ve Sprangerově systému, kam zařadit hodnoty spjaté s *kulturou těla a sportem*, které významně určují životní styl mnoha lidí dnešní společnosti (32).

1.4 Altruismus

Pro lepší seznámení s klíčovým slovem této diplomové práce, dobrovolnictvím, je potřeba vymezit pojem altruismus.

V kontextu pozitivních forem jednání člověka uvádí Bierhoff tuto triádu: pomáhání, prosociální chování a altruismus. Obsahově nejširším pojmem z tohoto výčtu je pomáhání, které dává Bierhoff do souvislosti s rolou povinností. Užší význam než pomáhání má prosociální chování, které je projevem zájmu a snahy prospět potřebným, není tedy součástí placené služby. Aktem prosociálního orientace je altruismus, projev nesobeckého chování, které vychází z empatie, získané perspektivy druhého jedince i soucitu s druhou osobou (45). Hayes uvádí, že altruismus je „*jednání v zájmu někoho jiného, nikoliv ve svém zájmu*“ (11).

Většina odborníků se shodne na tom, že altruismus je dobrovolné, nezištné chování, kde poskytovaná pomoc je bez očekávání jakéhokoliv zisku, sociálního souhlasu či jejího vrácení v budoucnu. Tato pomoc je poskytována bez ohledu na případné oběti, ztráty nebo náklady. Průnik mnoha definic altruismu tvoří jeho čtyři znaky a to nezištnost, dobrovolnost, užitek pro druhého a obětování vlastních nákladů (43).

Záškodná, Mlčák definují altruismus jako „specifickou formu prosociálního chování, kdy primární cíl altruistického chování spočívá v získání nebo udržení prospěchu druhého člověka a v motivaci pomáhání se prolínají jak nezištné, tak také egoistické motivy“ (43).

1.4.1. Prosociální chování

Prosociální chování související s motivací sociálního jednání je označováno termínem altruismus. Staub definuje prosociální chování jako jednání přispívající k blahu druhých a tvrdí, že toto jednání je ekvivalentní s pojmem altruismus (26).

Nejdůležitějším faktorem vzbuzení prosociální motivace jsou osobní normy spojené s morálními závazky a s osobní zodpovědností. Čím je větší morální povinnost, tím je pocit zodpovědnosti za trpícího člověka vyšší. Osobní zodpovědnost je tedy klíčem k vyvolání prosociální motivace. (44)

Prosociální chování lze tedy chápat jako dobrovolnou, vědomou a s úmyslem realizovanou činnost člověka s cílem zmírnit nouzi ostatních, která je však spjatá s nějakými náklady na straně pomáhajícího (43).

1.4.2. Druhy prosociálního chování

Kvalifikace prosociálního chování může být různá. Například rozlišení podle zdroje spouštějící pomáhání a to na spontánní a rezponzivní chování nebo dle časového hlediska na jednorázové, krátkodobé a chování nesoucí vysoké časové nároky (43).

Prosociální chování můžeme dělit podle E. A. Witte na:

- *plánovaná formální pomoc*: determinuje principy morálky; kupříkladu návštěva starého příbuzného či nemocného (30),

- *spontánní neformální pomoc*: je ovlivňována spoluúčastí, soucitem a empatií, například sdělit někomu, že má nesprávnou informaci (30),
- *přímá pomoc v náročných, krizových situacích*: toto jednání je motivované „sociálním humanismem“, vyžaduje rozpoznání nouzové situace (kognitivní aspekt) a rozpoznání vlastní schopnosti pomoci (konativní aspekt); například poskytnout pomoc člověku s infarktem myokardu (26, 30),
- *pomoc v každodenní situaci*: uplatňuje se smysl pro sociální zodpovědnost a empatie; kupříkladu posláním nalezeného dopisu (26),
- *přímá pomoc*: je vedena smyslem pro schopnost pomoci, sociálním humanismem a soucitem; např. vstoupení do řešení konfliktu mezi dvěma skupinami (26),
- *nepřímá pomoc*: bývá ovládána osobní morálkou za předpokladu sociální odpovědnosti a rozeznání situace nouze; např. dar pro dobročinnou organizaci (26),
- *osobní pomoc*: vyžaduje empatii a soucit; např. pomoc blízkým lidem, zejména rodině, přátelům (30),
- *anonymní pomoc*: uplatňuje principy morálky a předpokládá sociální zodpovědnost a rozpoznání situace nouze; například dar charitě a darování krve (26, 30).

Nejnovější rozdělení prosociálního chování přináší G. Carlo a B. A. Randallová, kteří rozlišují šest typů tohoto chování:

1. *Altruistické prosociální chování* představující dobrovolné pomáhání druhým, motivované především zájmem jedince o prospěch a potřeby jiné osoby. Motivační role spočívá v přijímání perspektivy druhé osoby, soucitu a zvnitřněných normách a principech (43).
2. *Kompliance* je pomáhání ostatním, motivované jejich neverbální nebo verbální žádostí rezonující s zvnitřněnými normami spravedlnosti, poctivosti a vzájemnosti (43).
3. *Emocionální prosociální chování* vyznačuje pomoc v emočně laděných situacích, které mohou vyvolat soucit, ale také vzrušení či osobní distres. Toto jednání je motivováno empatií, morálkou a přisouváním zodpovědnosti (43).
4. *Veřejné prosociální chování* se odehrává za přítomnosti publika a bývá z části motivováno zájmem získat respekt a akceptaci okolí. Obětování něčeho je vhodným projevem k demonstrování převahy, moci či bohatství dotyčného jedince. Tato „pseudoaltruistická motivace“, kdy pomoc druhému představuje až vedlejší cíl a hlavním přáním je uspokojení egoistických potřeb, není výlučně neslučitelný s prosociálním chováním (43).
5. *Anonymní prosociální chování* se realizuje aniž by pomáhající jedinec věděl, komu pomáhá. Motivace tohoto jednání spočívá především v kladně vnímaných pocitech zahrnující fakt, že člověk udělal dobrý skutek (43).
6. *Emergentní prosociální chování* též *prosociální chování v naléhavých situacích* zahrnuje pomoc lidem, kteří se vyskytli v nouzových situacích, které je nutné rychle řešit. V motivaci tohoto chování je obvykle nezištný, impulzivní altruismus, nebo také občanská odvaha (43).

1.4.3 Teorie prosociálního chování

Existuje řada příčin, proč lidé nezištně poskytují druhým pomoc. Odborníci téměř ze všech oblastí lidského bytí sestavily různé teorie prosociálního chování, například evoluční teorie pomáhání či filozofické úvahy, žádná jednotná teorie však nevznikla.

Následující text představuje stručný přehled hlavních teorií (43):

1. *Prosociální chování jako důsledek internalizace sociálních norem*

Rozhodnutí k pomoci či nepomoci druhému se realizuje na pozadí normativního přesvědčení. Na připravenost k poskytnutí pomoci mají vliv kulturní normy, které se mohou lišit v různých společnostech (43).

Sociální normy se svou funkcí regulovat chování a myšlení lidí tvoří složitý systém. Normy jsou tedy pravidla popisující co má člověk dělat nebo nedělat (20). Společnosti lidí má normy slušnosti (podporující koordinaci a spolupráci mezi jednotlivci; poděkování), poslušnosti (respekt k autoritám) a solidarity (pomoc nemohoucím).

Aby byly normy internalizované (zvnitřněné), měly by podle Výrostka a Slaměníka působit všechny tyto jevy (43):

- pocit povinnosti jednat v daných situacích způsobem, který se očekává;
- připravenost jednat předepsaným způsobem i bez účasti vnější kontroly;
- po výkonu určeného normou přichází prožití pýchy „splněného závazku“;
- pocit viny při nedodržení normy nebo při přetvoření situace tak, aby bylo možné přesvědčení, že norma nebyla překročena (popření odpovědnosti);
- hněv, neklid při porušení normy jiným člověkem a to i v případě, že jednání se netýká zájmů jedince;
- snaha vrácení dění do původního stavu před narušením nerespektováním norem druhými.

Nejdůležitější vlastností veškerých norem je sloužit k zachování společnosti, které je jedinec sám členem, a udržují zájmy všech členů tohoto společenství. Normy se liší například silou zákazů a příkazů, odchylkami od očekávání vzorců jednání a sankcemi, které jsou následkem porušení nebo nedodržení normy. Dodržování zákonů a podobných předepsaných norem člověka zavazují v široké působnosti, jiné působí pouze situačně, regionálně nebo specificky (20, 43).

V prosociálním chování se uplatňují normy sociální odpovědnosti a vzájemnosti, tedy reciprocity (23).

Norma *sociální reciprocity* se uplatňuje univerzálně, s přihlédnutím na určité usměrňující faktory v různých společnostech, například kastovní rozlišení. Obecný princip pomáhat těm, kteří sami pomohli, a neuškodit tomu, kdo v minulosti pomohl nám, působí bez ohledu na fakt, zda dobrem je pomoc, služba či dar. Tato norma se realizuje především, ale ne výlučně, mezi přáteli, členy rodiny, spolupracovníky, příslušníky komunity se snahou o blaho druhého (43).

Norma *sociální odpovědnosti* vynucuje starost o ekonomicky, fyzicky psychologicky slabé vyskytující se v náhlé tíživé situaci. Rozkaz pomáhat bývá složkou rozdílných morálních systémů a může předepisovat například rozdělování zdrojů a zboží mezi příslušníky skupiny. V moderní společnosti je vymáhán skrze progresivního daňového systému široce uznávaný princip, že bohatí lidé mají více přispívat k obecnému dobru než chudí (43).

2. *Prosociální chování jako důsledek osobních norem*

Prosociální chování postavené na osobních normách představil S.H. Schwarz. Tyto normy chápe jako zvnitřněné hodnoty a přesvědčení, které vytvořily během socializace vnitřní standarty chování. Od kulturních se liší tím, že určují správné chování zevnitř a ne z kultury a také že nesouhlas či souhlas s daným jednáním vychází zevnitř a ne zvnějšku, jako u kulturních norem specifickými sankcemi okolí. Každý jedinec má jedinečný kognitivní soubor individuálních hodnot a osobních norem,

protože si během ontogeneze osvojil jiným způsobem a v jiném rozsahu kulturní hodnoty a normy (43).

L. Lovaš vytvořil model rozlišení sociálních a personálních norem vzhledem k jejich úloze v lidském jednání. Tento model pracuje s existencí tří úrovní normativních přesvědčení:

a) *deskriptivní normy*: popisují co se skutečně dělá, co je typické, obvyklé nebo normální. Jde tedy o běžný způsob řešení jistých situací, běžný způsob jednání v nich. Motivační síla těchto norem spočívá v jejich informační hodnotě. Jak se jednotlivci chovají v jednotlivých situacích je informace potřebná k zjištění, co je efektivní jednání v této situaci (20).

b) *injuktivní normy*: specifikují co se nemá nebo má dělat, obsahují přesvědčení nebo pravidla týkající se faktu, co tvoří morálně neschvalované a schvalované jednání v dané společnosti. Injunkce je zde příkazem dodržovat smlouvu a zdržovat se kroků porušujících ji (20).

c) *personální normy*: vyjadřují to, co člověk skutečně považuje za závazné pro svou osobu a pro lidi se kterými se stýká, nebere ohled na normy ve skupině (20).

3. *Prosociální chování jako výsledek analýzy nákladů a zisků*

Jedinci téměř pokaždé zvažují osobní zisky a náklady spjaté s vykonáním skutku uskutečněného k uspokojení potřeb ostatních. Náklady na pomáhání se obvykle sdružují s osobou pomoc poskytující, s její námahou, penězi, časem, potenciálním ohrožením a podobně. Ochota pomáhat klesá pokud náklady narůstají (43).

Zisk z altruistického činu získává jedinec potřebující pomoc, ale také pomáhající osoba například v posílení kladného obrazu o sobě, sociálního uznání nebo očekávání

reciprocity. Tento zisk může být spjat s jedincem v nouzi a ten mít pro pomáhajícího hodnotu dvojího druhu:

- a) *prospěšnost*; může se k něčemu hodit díky svým kontaktům, prestiži, kvalifikaci, schopnostem nebo bohatstvím,
- b) *atraktivnost*; nejen fyzicky, ale i mentálně, osoba je tímto cenným partnerem v interakci. Počet jedinců ochotných pomoci se zvyšuje s atraktivností osoby v nouzi (43).

Častěji je také pomoheno lidem, kteří jsou podobní pomáhajícím, například jsou stejné rasy, vyznání či národnosti, pochází ze stejného socioekonomického prostředí nebo mají podobný životní styl. Dalším důležitým stimulem k pomáhání vedle prospěšnosti, podobnosti a atraktivity je hrozba negativních následků při neposkytnutí pomoci (43).

Předtím než se člověk rozhodne pomoci, zvažuje podle modelu pomáhání J. A. Piliavinové a I. M. Piliavina tyto náklady a zisky:

- zisk spjatý s pomocí – prestiž, pozitivní ocenění ostatními, pocit uspokojení;
- zisk při neposkytnutí pomoci – finanční, časový a jiný prospěch nebo úspora;
- náklady spjaté s pomocí – hrozící nebezpečí, finanční ztráty, námaha, čas, energie;
- náklady při neposkytnutí pomoci – ohrožení druhého, utrpení oběti, kritika od okolního prostředí, výčitky svědomí.

4. *Prosociální chování jako projev empaticko-altruistického motivu*

Na emocionálně-kognitivní odpovědi člověka v situaci nouze druhé osoby, empatii, postavil C. D. Batson svou hypotézu nezištné pomoci, motivované jen prospěchem osoby v nouzi, nikoli vlastním. Batson chápe empatii jako starost o potřebného na základě převzetí jeho kognitivní a emocionální perspektivy. Sestavil tři

různé cesty vedoucí přihlížejícího od zpozorování potřeby druhého k behaviorální odpovědi, kterou je pomoc. Těmito cestami jsou:

1. hledání odměny – s motivací egoistickou,
2. redukce vzrušení – s egoistickou motivací,
3. vyvolání empatie – s altruistickou motivací (43).

5. *Prosociální chování jako rozhodovací proces*

K nejznámějším modelům pomáhání druhému patří modely J. M. Darleye a B. Latané s jejich sekvencemi procesu, dále model J. A. Piliavinové, J. F. Dovidia, S. L. Gaertnera, R. D. Clarka s svou redukcí vzrušení.

Dnes nejlépe vyzkoušený model procesu rozhodování, který začíná u skutečnosti vyžadující pomoc a končí u její realizaci nebo odřeknutí pomoci, je normativní model S. H. Schwartz a J. A. Howardové. Autoři tohoto modelu vychází z předpokladu, že zjištěním situace nouze se spustí proces rozčleňující se do několika fází, kterými jsou (43):

1. *Aktivizační fáze*: vnímání potřeby a zodpovědnosti
 - zpozorování a uvědomění si člověka v nouzi,
 - hledání způsobu činnosti ke zmírnění nouze,
 - zhodnocení vlastních schopností poskytnout úlevu,
 - představa zodpovědnosti se zapojit.
2. *Fáze povinnosti*: konstrukce normy a vytvoření pocitu morální zodpovědnosti
 - aktivace existujících či situačně vytvořených osobních norem.
3. *Obranná fáze*: hodnocení, odhad a přezkoumání potenciálních reakcí
 - odhad nákladů a hodnocení důsledků,
 - redefinování a přezkoumání situace popřením nouze, přiměřenosti pomoci, vlastní zodpovědnosti reagovat,
 - ovlivnění předchozích fází, přezkoumání.

4. *Fáze reakce:*

- reakce nečinnosti či reakce pomáhání.

Schwartz a Howardová tvrdí, že potencionální pomáhající není vědomě rozhodnutý projít všemi fázemi. Je možné, že fáze proběhnou okamžitým procesem poznávání a člověk pomáhá ještě před tím, než si uvědomí všechny souvislosti (43).

1.5 Dobrovolnictví

Druhem prosociálního chování je dobrovolnictví, kterým se zabývá tato diplomová práce, také označováno jako dobrovolnictví (2) a které je ve světě velmi rozšířeno, především v USA.

Dobrovolnictví, jev vyskytující se v každé společnosti, nemá jednotnou definici, avšak objevují se tři prvky společné pro různé definice tohoto pojmu a to: dobrovolnictví je neplacené, nepovinné a prospěšné druhým (9).

Podle Všeobecné deklarace o dobrovolnictví *„je dobrovolnictví základním stavebním prvkem občanské společnosti. Uskutečňuje nejvznešenější aspirace lidstva – touhu po míru, svobodě, příležitostech, bezpečí a spravedlnosti pro všechny.“* (8).

Dobrovolnictví je tedy vědomá, svobodně ve prospěch druhých zvolená činnost, kterou lidé poskytují bezplatně. Jedinec – dobrovolník dává vědomě část své energie, schopností a času ve prospěch jednání, které je obsahově a časově vymezeno (17).

1.5.1 Formy dobrovolnictví

Nejčastěji se dobrovolnictví realizuje v těchto formách:

a) *dobrovolnictví vzájemně prospěšné*: jde o činnost, kterou členové spolku, sdružení nebo klubu vykonávají v zájmu svých cílů,

b) *dobrovolnictví veřejně prospěšné*: je novou skutečností po roce 1989 a vychází z ochoty jedince zapojit se svobodně a podle svého přesvědčení, ať pro jiné či pro společnost; člověk chce být prospěšný svému okolí (17).

Z časového hlediska se dobrovolnictví dělí na:

- *příležitostné či jednorázové*: akce pořádající se jednou nebo několikrát do roka, jako jsou sbírky, kampaně, benefiční koncert atd.,
- *krátkodobé*: do tří měsíců,
- *dlouhodobé*: nad tři měsíce; poskytuje se opakovaně a pravidelně, například tři hodiny jedenkrát týdně po celý rok; jde o velmi častou formu dobrovolnictví, je dobré mít sepsanou smlouvu o spolupráci mezi organizací a dobrovolníkem, kde jsou uvedeny práva a povinnosti stran,
- *dobrovolná služba*: jedná se o dobrovolný závazek se dlouhodobě věnovat dobrovolnictví obvykle mimo svou vlast na dobu několika týdnů, měsíců i let. Tato služba je profesionálně organizována (38).
- *Evropská dobrovolná služba*: nabízí možnost strávit v některých ze zemí Evropské unie aktivně 6-12 měsíců v řadě pomáhajících profesí. Náklady na tuto službu jsou hrazeny z fondů EU (12).

Dobrovolnictví lze také členit podle role, kterou dobrovolník hraje v organizaci:

- *Dobrovolníci vykonávají aktivity spolu se zaměstnanci*: dobrovolnictví není základem provozu organizace, tento typ se objevuje především u zdravotních a sociálních institucí; dobrovolníci například zajišťují chod dobročinného obchodu, obstarávají recepci, pomáhají s účetnictvím, zajišťují finanční prostředky, někdy pomáhají i uklízet; kdyby tyto činnosti nevykonávali, museli by být nahrazeny zaměstnanci, proto dobrovolníci u tohoto typu přispívají ke snížení finančních nákladů organizace.

- *Na dobrovolnících závislý chod organizace:* dobrovolníci se podílejí spolu s malou skupinou profesionálů na naplňování hlavních cílů; tento typ se realizuje například u ekologické iniciativy, kampaně nebo zajištění humanitních akcí; bez účasti dobrovolníků by nebylo možné uskutečnit příležitostné akce prezentující organizaci a její poslání.
- *Na dobrovolnících nezávislý chod organizace:* dobrovolníci pomáhají zkvalitňovat poskytované služby nebo usnadňují provoz organizace, ale nejsou pro ni nepostradatelné; jde o činnosti, jako volnočasové činnosti, vycházky s klienty, výtvarné kroužky apod. Dobrovolníci v tomto typu představují doplnění služeb nebo zvýšení jejich kvality, ale instituce může bez nich existovat (38).

1.5.2 Legislativní opora dobrovolnictví

Dobrovolnictví je v legislativě České republiky podpořena především třemi zákony, konkrétně zákonem o daních z příjmů, zákonem o nadacích a nadačních fondech a zákonem o dobrovolnické službě.

Zákon o daních z příjmů (č. 586/1992 Sb.) vymezuje, že dárce – jak fyzická tak právnická osoba, si může poskytnuté dary odečíst obcím a právnickým osobám v zákoně maximální (i minimální) výši ze základu daně. Řadu let se již vedou diskuse o účinku této daňové úlevy pro dárce, zda systém opravdu motivuje dárce k tomu, aby dar poskytl. Přímo v České republice prozatím nebyly žádné výzkumy týkající se iniciace daru provedeny, praxe v tradičních demokraciích však ukázala, že rozšíření daňových úlev samo o sobě není dostatečným motivem pro vyšší míru dárcovství (48, 13).

Zákon o nadacích a nadačních fondech (č. 227/1997 Sb.) definuje nadace jako účelové sdružení majetku určené k užití jinou fyzickou nebo právnickou osobou k dosažení obecně prospěšných cílů. Tento zákon stanovuje účel činnosti, orgány nadace

a nadačního fondu, způsob použití majetku, kontrolní mechanismu, pravidla účetnictví, auditu, povinnosti vydávat výroční zprávy a jiné (47, 13).

Zákon o dobrovolnické službě (č. 198/2002 Sb.) vymezuje dobrovolnickou službu jako činnost, při níž dobrovolník poskytuje

- a) pomoc nezaměstnaným, osobám sociálně slabým, zdravotně postiženým, seniorům, příslušníkům národnostních menšin, imigrantům, osobám po výkonu trestu odnětí svobody, osobám drogově závislým, osobám trpícím domácím násilím, jakož i pomoc při péči o děti, mládež, a rodiny v jejich volném čase,
- b) pomoc při přírodních, ekologických nebo humanitních katastrofách, při ochraně a zlepšování životního prostředí, při péči o zachování kulturního dědictví, při pořádání kulturních nebo sbírkových charitativních akcí pro osoby uvedené v písmenu a), nebo
- c) pomoc při uskutečňování rozvojových programů v rámci operací, projektů a programů mezinárodních organizací a institucí, včetně mezinárodních nevládních organizací (46, 7).

Michaela Šojdřová, poslankyně PČR, sestavila pro srovnání s Českou republikou přehled legislativního stavu dobrovolnictví 15 evropských zemích a zjistila, že komplexní samostatný zákon o dobrovolnické službě má pouze 7 z nich a to Belgie, Lucembursko, Maďarsko, Polsko, Portugalsko, Rakousko a Španělsko. Je zajímavé, že Velká Británie a Francie, tedy země s velkou tradicí v dobrovolnictví, nemají komplexní zákon o dobrovolnictví (35, 36).

Z přehledu dále vyplívá, že ve většině zemí jsou hrazeny dobrovolníkům náklady, dokonce v některých zemích dostávají kapesné. K povšimnutí stojí Portugalsko, kde orgán ministerstva sociálních věcí vystavuje dobrovolníkům identifikační karty, v Rakousku je zas zaveden „Rakouský pas dobrovolníka“ obsahující předešlé aktivity v dobrovolnictví.

Jak ale uvádí Šojdřová (35) „*Dobrovolnictví nevzniká proto, že zde máme zákon,*

ale protože zde jsou lidé dobré vůle. Zákony jim mohou jen pomáhat nebo vytvářet podmínky pro jejich uplatnění“.

1.5.3 Dobrovolníci

Dobrovolníkem podle zákona o dobrovolnické službě může být fyzická osoba starší 15 let, jde-li o výkon dobrovolnické služby na území ČR či osoba starší 18 let, jedná-li se o výkon takovéto služby v zahraničí. Dobrovolník vykonává dobrovolnickou službu na základě smlouvy uzavřené s vysílající organizací (46).

Dobrovolníci se zapojují do různých organizací (29):

- *všechny typy zdravotních či sociálních institucí* – například program Pět P (česká verze amerického programu Big Brothers Big Sisters (5)), Dobrovolníci v nemocnicích, Senior, preventivní programy pro děti a mládež; Svaz důchodců, Azylové domy, aktivity Charity, humanitní organizace jako ADRA nebo Člověk v tísni,
- *státní příspěvkové organizace* – například Domovy důchodců, Domovy dětí a mládeže, Ústavy sociální péče nebo nemocnice,
- *ekologické organizace* – Greenpeace, Rosa, DUHA, Centra ekologické výchovy a další,
- *kulturní oblast* – organizace realizující různé kulturní projekty jako tanec, divadlo, výtvarné umění a podobně či organizace zaměřené na ochranu kulturních památek,
- *sportovní a vzdělávací organizace* – veškeré kroužky pro děti, Junák – Svaz skautů a skautek Česká Republika, turistické oddíly, sportovní volnočasové činnosti atd.

1.6 Motivace k dobrovolnictví

Nadace rozvoje občanské společnosti (NROS), Agentura neziskového sektoru (AGNES) a Agentura STEM ve spolupráci s nadací VIA a občanským sdružením HESTIA realizovali v letech 1999 a 2000 výzkum dárcovství a dobrovolnictví. Tento reprezentativní výzkum je prvním v České republice zabývajícím se právě dobrovolnictvím (34).

Podle zmíněného výzkumu byly stanoveny tři základní motivace k dobrovolnictví a to nerozvinutá, reciproční a konvenční. Motivace se prolínají, ale u konkrétních osob může dominovat jen některá z nich (34).

Motivace nerozvinutá – jedná se o motivaci omezující se na soubor pilířů budujících prostor pro rozhodování dobrovolníků. Jde o pilíře, jako je přesvědčení o smysluplnosti dobrovolnické aktivity, důvěra v instituci, pro kterou budou činnost vykonávat, a pocit, že díky dobrovolnictví se podílí na šíření správné věci. Tyto motivační prvky postačují k rozhodnutí stát se dobrovolníkem. Vliv nerozvinuté motivace (23 % dobrovolníků) se vyskytuje častěji u studentů vysokých škol a u osob zastupujících střední a starší generaci populace (46 – 60 let) (38).

Motivace reciproční – takto motivovaní dobrovolníci vnímají své aktivity jako spojení vlastního prospěchu a dobra pro druhé. Tito jedinci mají zájem navázat nové vztahy, získat nové zkušenosti, uplatnit své dovednosti a schopnosti a být prostřednictvím dobrovolnické aktivity v kondici. Reciproční motivace (37 % dobrovolníků) je patrná u ateistických osob do 30 let (38).

Motivace normativní nebo konvenční – nositeli této motivace jsou jedinci, kteří se stali dobrovolníky z důvodu buď morálních hodnot a norem svého nejbližšího okolí nebo neformálních pravidel chování ve společnosti. Normativní motivace nese prvky očekávání a vzorů chování v rodině i širšího společenství. Těmto dobrovolníkům

imponují příklady dárcovských činností z okruhu známých a preferují náboženské přesvědčení ve svém rozhodování. Konvenční motivace (41 % dobrovolníků) je častěji u věřících osob a osob nad 60 let (38).

Z dosavadních anket s dobrovolníky se dozvídáme, že rozdíl mezi našimi, tedy českými, a západními není velký. Obě tyto skupiny se shodují v tvrzení, že dobrovolnictví přináší nové zkušenosti, přátele, zážitky, možnost být prospěšný a možnost seberealizace (38).

1.6.1 Motivační struktura dobrovolníků

Podle Rochestera vychází motivace dobrovolníků ze směsice altruismu, tedy obohacení pro druhé, a vlastního zájmu. Tuto směsici lze rozdělit na vnitřní a vnější motivaci dobrovolníků. Vnější motivace vypovídá o tom, že dobrovolnická činnost je podporována něčím, co je mimo ni, kupříkladu sociálním okolím. Vnitřní motivace naopak vyjadřuje, že dobrovolnická aktivita je pro dobrovolníky cílem sama o sobě (9).

Dalším přístupem ke struktuře motivací dobrovolníků je dvoufaktorový model Hortona-Smithe rozlišující hmotné a nehmotné odměny. Jiní odborníci například Baker, Anheier se Salomonem upřednostňují tříprvkový model pracující s altruistickou, obligatorní a instrumentální motivací. Se čtyřmi kategoriemi Batson (a to egoismus, altruismus, kolektivismus, principlismus) analyzuje motivaci dobrovolníků (9).

O pěti základních kategoriích *odměn* motivujících k dobrovolnictví hovoří Cnaan a Amrofel a to: (9)

1. *materiální, hmotné* – nejedná se o platbu dobrovolníka, jsou to např. pracovní zkušenosti, zisk kreditů na VŠ, profesionální kontakty atd.,
2. *vnitřní* – dobrý pocit ze sebe samého,
3. *sociálně-interaktivní* – zamezení/prevence osamělosti, setkání se zajímavými osobami,
4. *normy a sociální tlak* – splnění očekávání přináší odměnu,
5. *odměny ve formě úniku od jiných povinností* – možnost nedělat něco, co

jedinec nemá rád.

Mark Snyder a další odborníci se shodují na tom, že jedinci se rozhodují k dobrovolnické činnosti, protože očekávají, že dobrovolnická práce jim bude plnit nějakou potřebu nebo sloužit k určitému účelu. Tito autoři založili *funkční analýzu dobrovolnictví* na principu, že lidské chování, nebo alespoň jeho velká část, je motivována potřebami a cíli (43).

Tato funkční analýza vymezuje šest základních motivů pro vykonávání dobrovolnické aktivity:

1. *hodnoty* – souvisí s humanitární a altruistickou starostí o ostatní,
2. *pochopení* – osvojení nových učebních zkušeností či využití dovedností, které by nebyly využity,
3. *sociální vztahy* – zesílení sociálních vztahů nebo jednání mající v oblibě jiní významní jedinci,
4. *kariéra* – získání zkušeností pro kariéru,
5. *ochrana* – omezení negativních pocitů o sobě samém či řešení osobních problémů,
6. *zdokonalení* – růst a vývoj osobnosti.

Tento přehled vybraných přístupů k identifikaci motivační struktury dobrovolníků poukazuje na několik možností výběru pro kvantitativní výzkum dobrovolnictví, kterému se tato diplomová práce věnuje.

2. Cíle práce a hypotézy

2.1 Cíle práce

Cílem této diplomové práce, která se zabývá problematikou dobrovolnictví, je zjištění faktorů, které souvisí s prosociálním chováním u osob, které se dlouhodobě, systematicky a nezištně věnují činnostem ve prospěch druhých lidí, to je dobrovolníků, konkrétněji zjistit motivační strukturu dobrovolníků.

2.2 Hypotézy práce

Pro výzkum diplomové práce byly stanoveny následující hypotézy:

Hypotéza 1

U dobrovolníků převažuje reciproční motivace, která je charakteristická spojením dobra pro druhé a získáním nových zkušeností, zážitků a navázáním nových vztahů.

Hypotéza 2

V motivační struktuře dobrovolníků mladších třiceti let je nejvýrazněji zastoupena motivovanost kariérou.

3. Metodika

3.1 Použitá metoda výzkumu

Výzkum k diplomové práci byl proveden kvantitativním výzkumem metodou dotazování, formou inventáře, doplněného dalšími otázkami - „anonymní dotazník“. Technika „dotazníku“ byla zvolena vzhledem k tomu, že soubor otázek mohl být předem připraven na tištěném formuláři, což s ohledem na počet respondentů bylo časově nejméně náročné (19).

První část „dotazníku“ měřila šest základních motivů a druhý empatii/náklonnost a odpuštění/neodplácení, které byly poskytnuty vedoucí práce.

V hlavičce „dotazníku“ k diplomové práci se nachází představení výzkumníka, informování, k čemu získané výsledky budou sloužit, dále ujištění respondentů o anonymitě a na závěr hlavičky poděkování. „Dotazník“ se tedy skládá ze základních identifikačních údajů (pohlaví, věk), motivech respondentů k dobrovolnické aktivitě, délce dobrovolnictví a 46 tvrzení, ke kterým vyjadřují respondenti svůj postoj pomocí dvou pěti stupňových škál (u otázek číslo 26 až 30 byla použita škála: 1 – nikdy, 2 – jednou, 3 – více než jednou, 4 – často, 5 – velmi často; u zbývajících otázek byla použita tato škála: 1 – zcela nesouhlasím, 2 – nesouhlasím, 3 – nejsem si jistý/á, 4 – souhlasím, 5 – naprosto souhlasím). Prvních třicet tvrzení mapuje šest základních položek (motivy hodnoty, kariéra, pochopení, sociální, ochrana a osobní růst), zbývajících šestnáct tvrzení měří empatii a odpuštění.

Pro zpracování získaných dat sloužil program Microsoft Office Word 2003 a Microsoft Office Word 2007 a Microsoft Word Excel 2003. K vyhodnocení sloužila elementární statistika (průměr, procenta) a funkce suma.

3.2 Popis výzkumného souboru

Soubor byl stanoven kvótním nahodilým výběrem, kdy kvótou bylo pohlaví, dobrovolnická aktivita a její délka. Výzkumný soubor byl tedy tvořen cílovou skupinou dobrovolníků z České republiky.

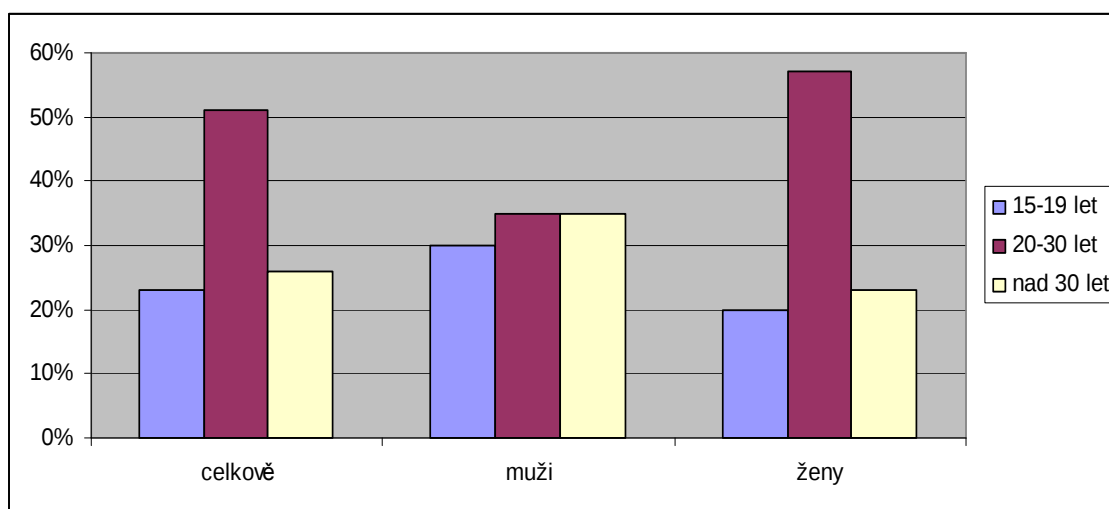
Dotazníky byly distribuovány díky koordinátorům dobrovolnických programů (program 5P, Dobrovolníci v nemocnicích apod.) na Zdravotně sociální fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, kteří dotazníky rozšířili nejen mezi své dobrovolníky, ale i dalším koordinátorům těchto programů. Z tohoto důvodu nelze určit celkový počet respondentů, kteří byli osloveni a zároveň tento fakt brání zjištění jejich návratnosti. Přibližně třetina dotazníků (23 respondentů) byla distribuována osobně, kdy byli osloveni dobrovolníci z řad Junáka – svaz skautů a skautek České republiky. Všichni oslovení respondenti dotazník vyplnili a odevzdali, návratnost tedy v tomto případě činila 100 %. Osobní kontakt výzkumníka s respondenty také zajišťoval anonymitu jejich odpovědí a jednotnou administraci. Sběr dotazníků byl proveden během měsíců dubna a května roku 2012.

Z celkových 71 vrácených dotazníků bylo 69 validních, dva dotazníky byly vyřazeny z důvodů neúplného vyplnění. Z počtu 69 je 20 respondentů mužů a 49 respondentů žen. 23 dotazníků od dobrovolníků – Junáků reprezentovalo 16 žen a 7 mužů. Dobrovolníky zúčastňujících se dobrovolnických programů (dále dobrovolníci ze sociální oblasti) zastupovalo 33 žen a 13 mužů, celkem tedy 46 osob.

4. Výsledky

Pro zpracování kapitoly Výsledky bylo použito 69 anonymních dotazníků od 20 mužů a 49 žen zabývajících se dobrovolnictvím. 23 dobrovolníků bylo z řad organizace Junák – svaz skautů a skautek České republiky, konkrétněji 7 mužů a 16 žen. Zbývajících 46 respondentů (dobrovolníci ze sociální oblasti) byli zastoupeny podle pohlaví takto: 33 žen a 13 mužů.

Graf 1: Věk respondentů

Zdroj: vlastní výzkum

Z grafu 1 vyplývá, že 51 % respondentů se nacházelo ve věkovém rozmezí 20 - 30 let. Jedinci starší třiceti let představují 26 % všech respondentů a osoby mladší dvaceti let 23 % respondentů. Věkové rozmezí žen koresponduje s rozmezím celkovým. Muži byli ve všech kategoriích zastoupeni rovnoměrně.

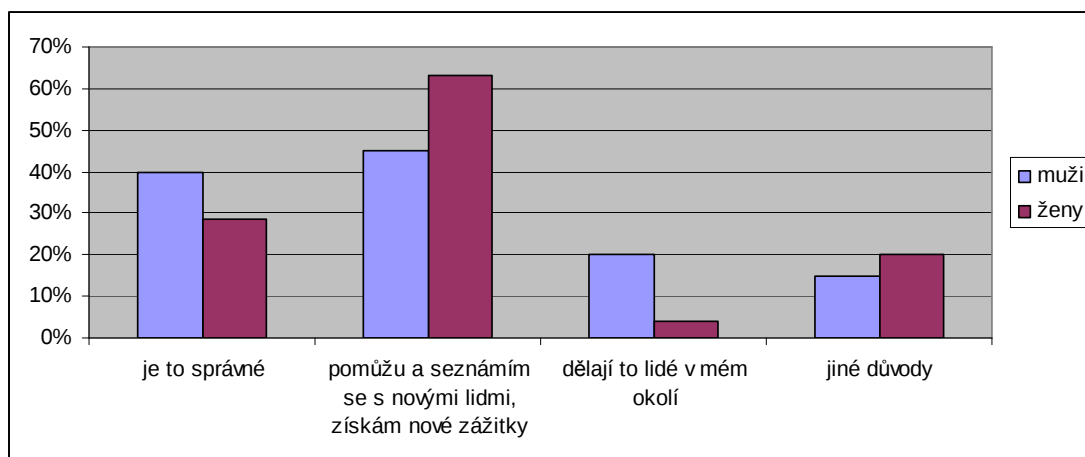
Tabulka 1: Průměrný věk respondentů

Dobrovolníci	Průměrný věk žen:	Průměrný věk mužů:
Celý soubor	26 let	27 let
Ze sociální oblasti (SO)	26,5 let	29,5 let
Z Junáka (JČR)	25,5 let	23 let

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 1 ukazuje průměrný věk respondentů, který činí 26,5 let. Průměrný věk mužů byl 27 let, o rok míň bylo ženám. Nejvyšší hodnotou této tabulky je 29,5 let u mužů, dobrovolníků v sociální oblasti (SO), nejnižší průměrný věk 23 let patří také mužům, avšak dobrovolníkům z řad Junáka – svaz skautů a skautek ČR (JČR). Ženy zabývající sociálním dobrovolnictvím dosáhly průměrného věku 26,5 let, průměrný věk dobrovolnic – skautek byl o rok nižší než, tedy 25,5 let.

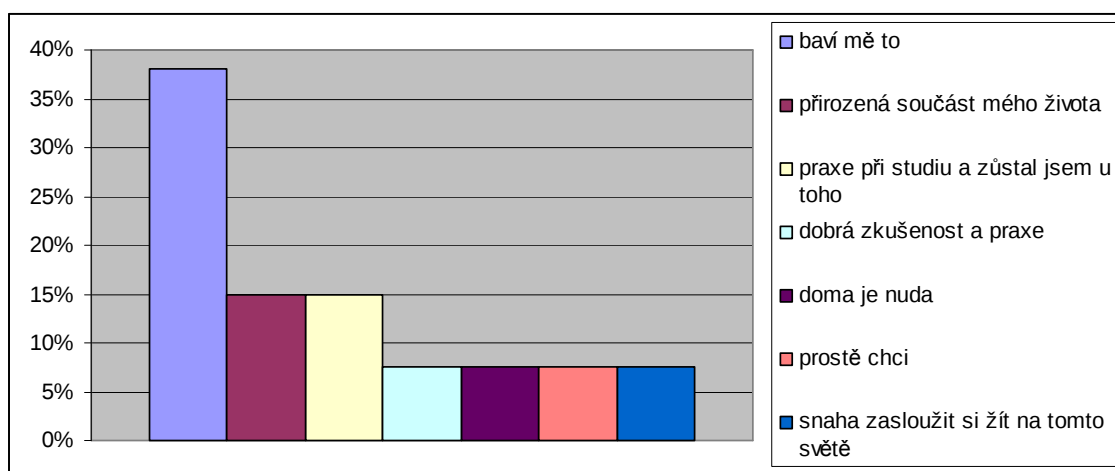
Graf 2: Důvody k dobrovolnictví I.

Zdroj: vlastní výzkum

Z grafu 2 je patrné, že nejčastější odpovědí respondentů byla odpověď „Pomůžu a seznámím se s novými lidmi, získám nové zážitky“, kterou označilo 63 % žen a 45 % mužů. Druhou nejvíce zastoupenou odpovědí u obou pohlaví byla odpověď „Je to správné“, s 40 % u mužů a téměř 29 % u žen. 20 % mužů a pouze 4 % žen odpovědělo „Dělají to lidé v mém okolí“. Jiné důvody k dobrovolnictví uvádí 15 % mužů a 20 % žen.

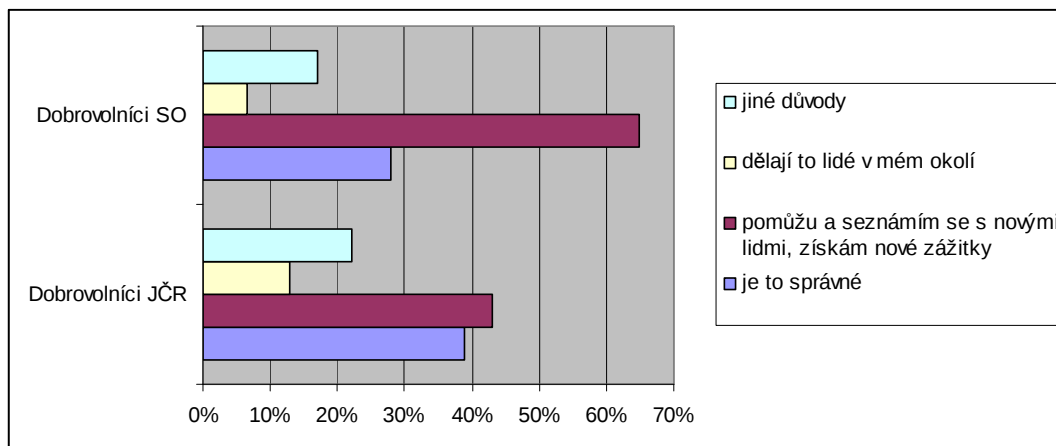
Graf 3: Jiné důvody k dobrovolnictví I.

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 3 informuje o dalších důvodech respondentů k dobrovolnické aktivitě, kdy 38 % dobrovolníků odpovědělo „Baví mě to“. Dobrovolnictví jako součást svého života označilo 15 % jedinců. Stejně procento respondentů zůstalo u dobrovolnictví díky praxi při studiu. Možnosti „Doma je nuda“, „Prostě chci“, „Dobrá zkušenost a praxe“ a „Snaha zasloužit si žít na tomto světě“ jsou zastoupeny 7,5 %.

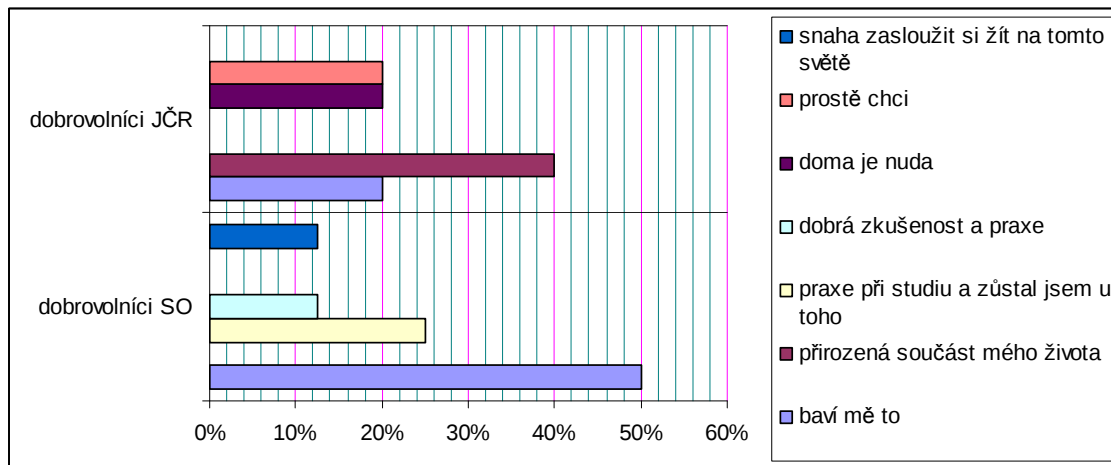
Graf 4: Důvody k dobrovolnické aktivitě

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 4 poukazuje na fakt, že 65 % dobrovolníků ze sociální oblasti (SO) a 43 % dobrovolníků z řad Junáka – svaz skautů a skautek ČR (JČR) konají svou činnost z důvodu „Pomůžu a seznámím se s novými lidmi, získám nové zážitky“. Druhou nejčastější možností byla odpověď „Je to správné“, s 39 % u skautských dobrovolníků a s 28 % u zbývajících respondentů. Možnost „Jiné důvody“ označilo 22 % dobrovolníků Junáků a 17 % dobrovolníků. Nejméně odpovědí se nakumulovalo do odpovědi „Dělají to lidé v mém okolí“, konkrétně 7 % dobrovolníků ze sociální oblasti a 13 % zbylých dobrovolníků.

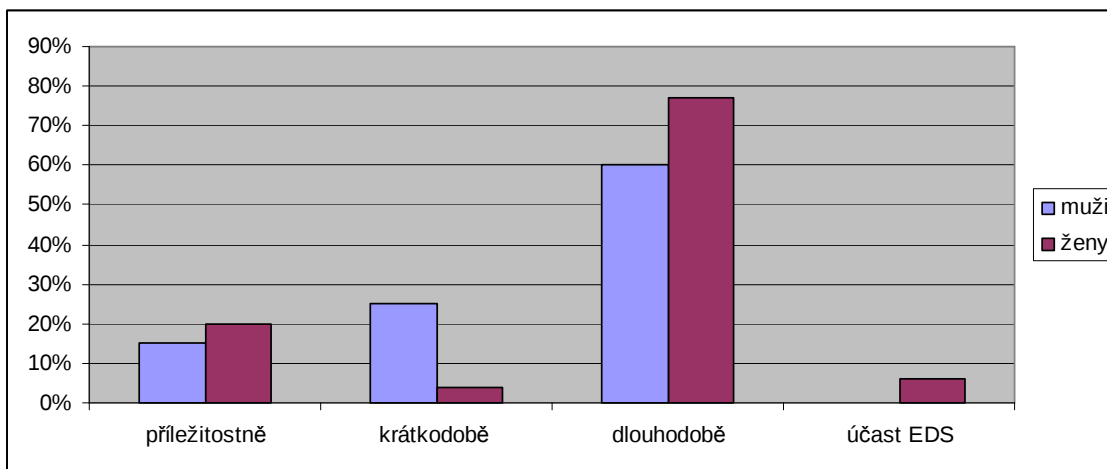
Graf 5: Jiné důvody k dobrovolnictví II.

Zdroj: vlastní výzkum

Z grafu 5 je patrné, že 50 % dobrovolníků ze sociální oblasti (SO) a 20 % dobrovolníků z řad Junáka – svaz skautů a skautek ČR (JČR) označilo „Baví mě to“ za jiný důvod k dobrovolnictví. 25 % dobrovolníků ze sociální oblasti se k dobrovolnictví dostalo díky praxi při studiu a u této činnosti zůstal. Zbývajících 25 % respondentů ze sociální oblasti se stejnoměrně rozložilo do odpovědí „Dobrá zkušenost a praxe“ a „Snaha zasloužit si žít na tomto světě“. U dobrovolníků – Junáků se nejvíce odpovědí nakumulovalo do odpovědi „Přirozená součást mého života“ a to 40 %. Tito respondenti jako jiné důvody své dobrovolnické činnosti uvádějí možnosti „Prostě chci“ (20 %) a „Doma je nuda“ (20 %).

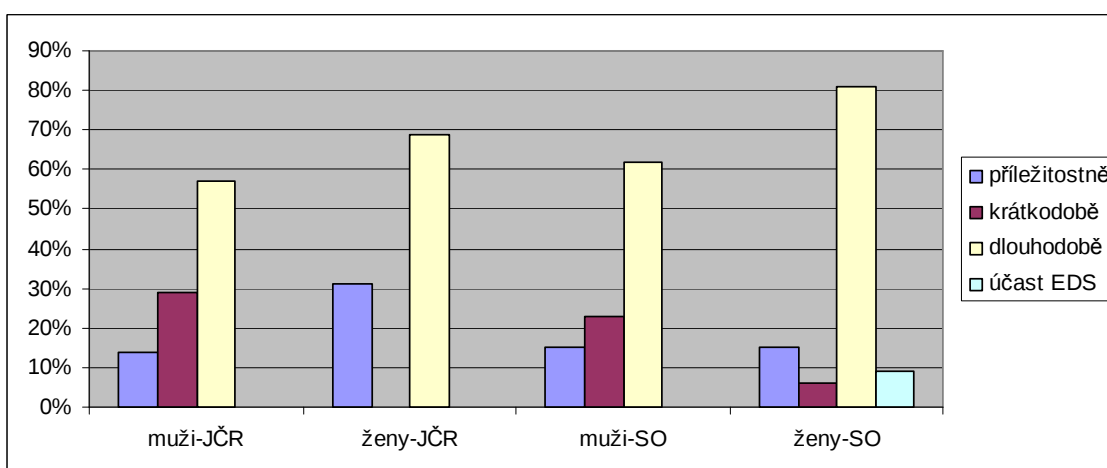
Graf 6: Délka dobrovolnické aktivity I.

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 6 ukazuje délku dobrovolnictví u respondentů. 77 % žen a 60 % mužů se dobrovolnictví věnuje dlouhodobě (déle než tři měsíce). Krátkodobě (méně než 3 měsíce) vykonává dobrovolnickou činnost 25 % mužů a 4 % žen. 20 % dobrovolnic a 15 % dobrovolníků se příležitostně zabývají touto činností. 6 % žen se zúčastnilo Evropské dobrovolné služby.

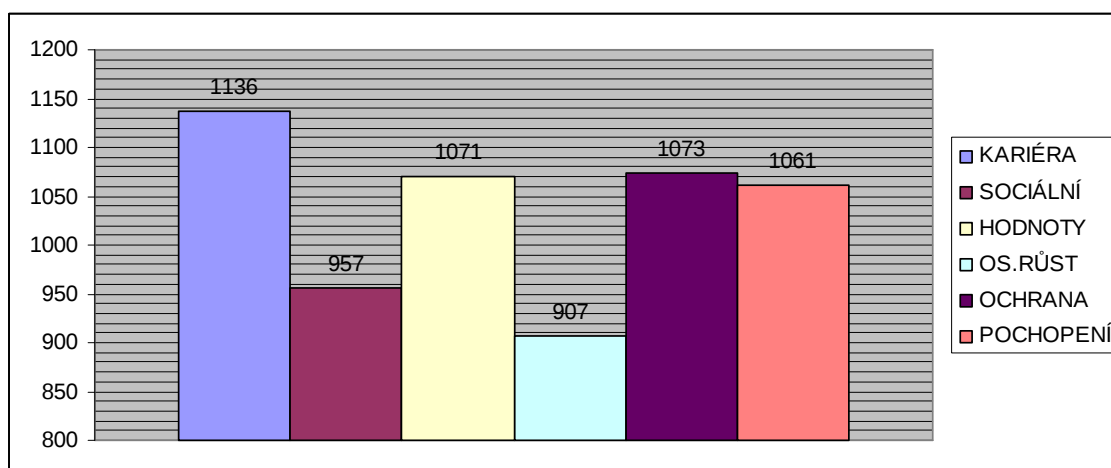
Graf 7: Délka dobrovolnické aktivity II.

Zdroj: vlastní výzkum

Z grafu 7 je patrné, že 81 % dobrovolnic ze sociální oblasti (SO) se věnují dobrovolnictví dlouhodobě. 15 % těchto respondentek odpovědělo „Příležitostně“. Evropské dobrovolné služby se zúčastnilo 9 % dobrovolnic. Dobrovolníci - muži ze sociální oblasti (SO) se v 62 % participují dlouhodobě na dobrovolnické činnosti, ve 23 % krátkodobě a 15 % těchto respondentů označilo odpověď „Příležitostně“. Dobrovolnice z Junáka – svaz skautů a skautek ČR (JČR) vykonávají dobrovolnictví pouze dlouhodobě (69 %) a krátkodobě (31 %). Respondenti – Junáci se věnují dobrovolnictví ve 57 % dlouhodobě, 29 % krátkodobě a nejméně (14 %) těchto dobrovolníků příležitostně.

Graf 8: Motivy dobrovolnictví I.

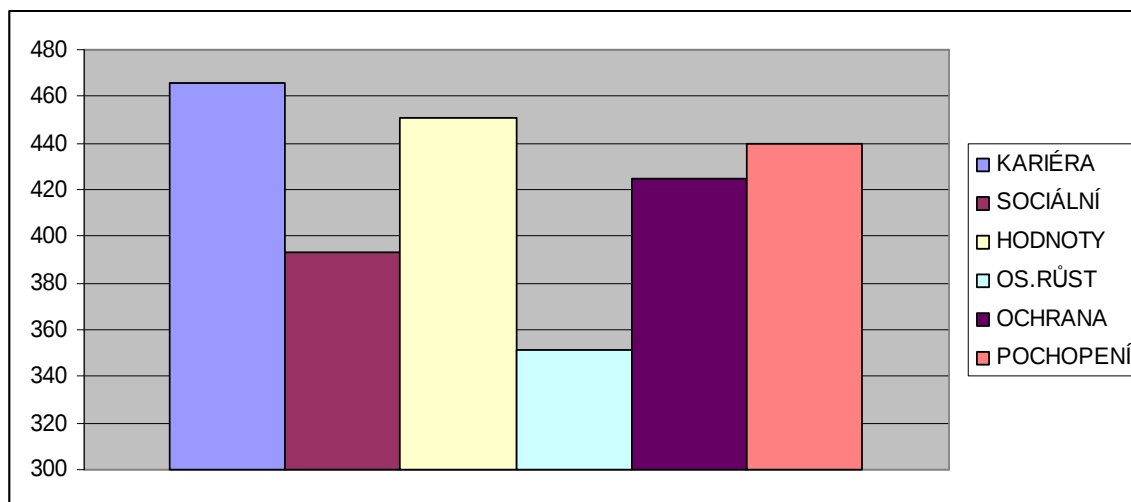

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 8 znázorňuje motivační strukturu dobrovolníků, šest základních motivů ovlivňujících dobrovolnické jednání. Nejvíce zastoupen je motiv kariéra související se snahou získat zkušenosti pro kariéru. Dále následuje motiv ochrana řešící osobní problémy nebo omezující negativní pocity o sobě samém. Po tomto motivu se objevuje motiv hodnoty představující altruistickou lásku a humanitární pomoc druhým. Dalším motivem je motiv pochopení umožňující získat nové učební zkušenosti či použít

dovednosti, které by nebyly jinak využity. Následuje motiv sociální, který je charakteristický posílením sociálních vztahů či jednání. Nejméně zastoupený byl motiv osobní růst představující snahu rozvíjet se a psychologicky růst.

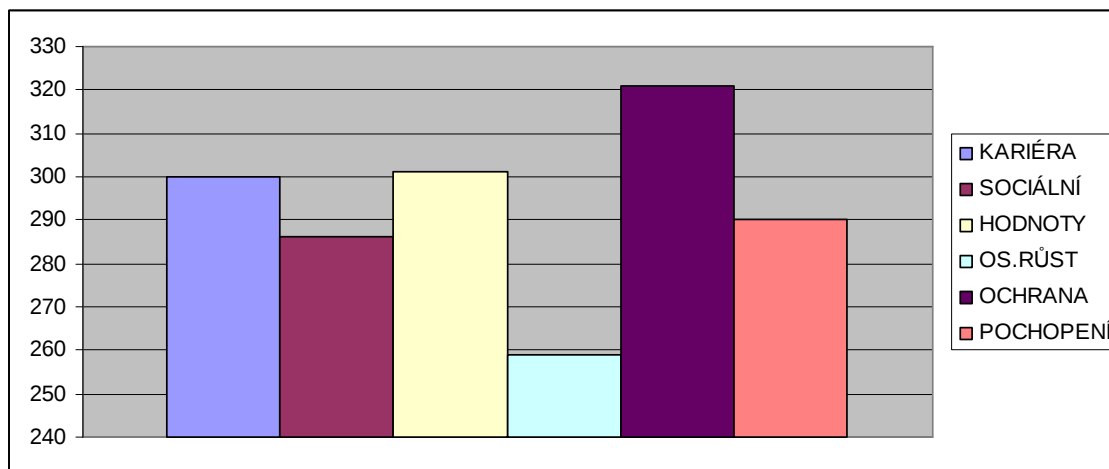
Graf 9: Motivy k dobrovolnictví – ženy

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 9 informuje o rozložení motivů dobrovolníků, žen. V motivační struktuře žen dobrovolnic převažuje motiv kariéra, charakteristický získáním výhod souvisejících s kariérou. Dalším motivem je motiv hodnoty představující altruismus a humanitarismus jedince. Následuje motiv pochopení, který umožňuje získat nové učební zkušenosti a dovednosti. Dále se objevuje motiv ochrana, který vyjadřuje motivaci omezit negativní pocity o sobě samém. Druhý nejméně zastoupený motiv byl motiv sociální příznačný posílením sociálních vztahů a chování. Posledním motivem dobrovolnic byl motiv osobní růst, zodpovídající za zdokonalení člověka.

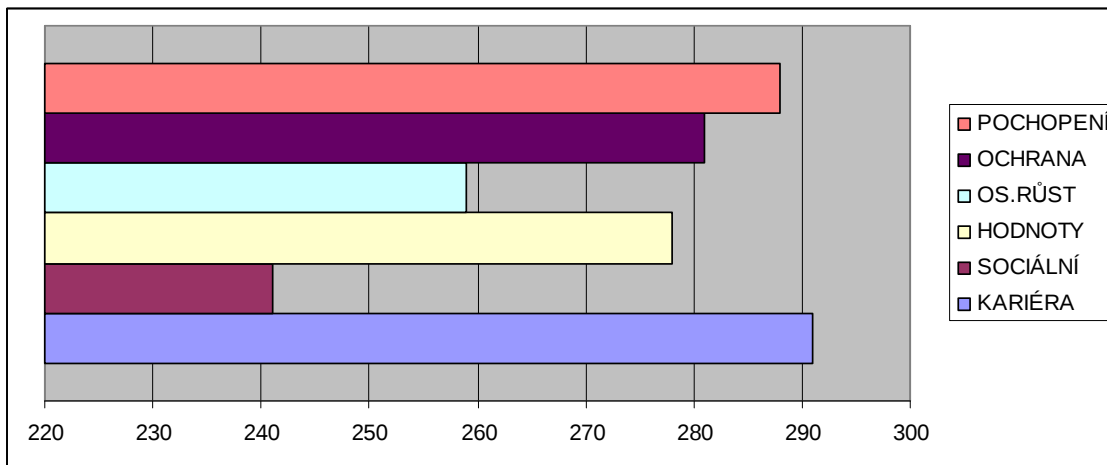
Graf 10: Motivy k dobrovolnictví – muži

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 10 znázorňuje šest základních motivů u dobrovolníků, mužů. Nejvíce v jejich motivační struktuře dominuje motiv ochrana, typický řešením osobních problémů a zredukování negativních pocitů o sobě samém. Dále následuje motiv hodnoty, který souvisí a humanitární a altruistickou starostí o druhé. Nepatrným rozdílem se dále objevuje motiv kariéra, charakteristický svou snahou získat zkušenosti pro kariéru. Další motivem v pořadí je motiv pochopení, vyjadřující využití dovedností, které by nebyly využity a osvojení nových učebních zkušeností. Předposledním motivem je motiv sociální představující posílení sociálního chování a sociálních vztahů. Nejméně zastoupený motiv u dobrovolníků – mužů je motiv osobní růst, typický tím, že se jedinec snaží zvýšit svůj psychologický růst a vývoj.

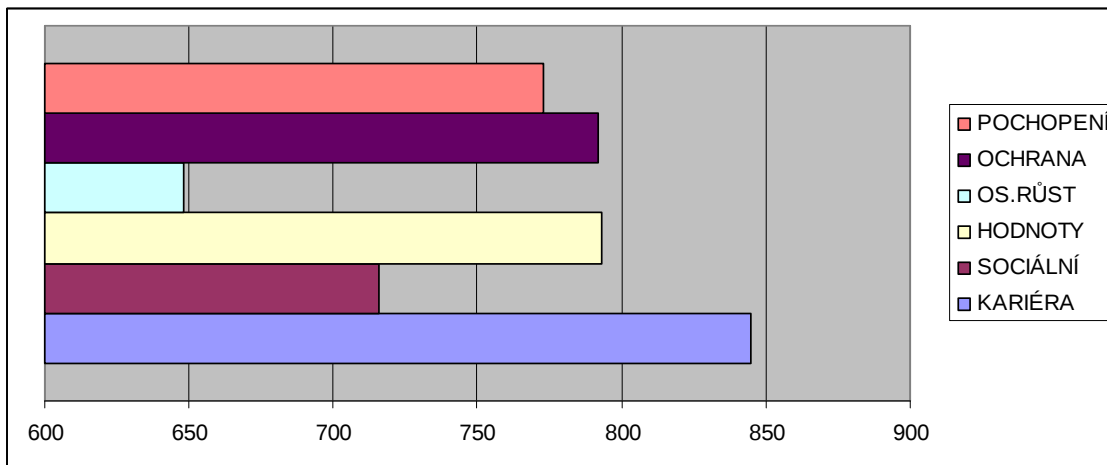
Graf 11: Motivy k dobrovolnictví – starší 30-ti let

Zdroj: vlastní výzkum

Z grafu 11 je zjevné, že v motivační struktuře dobrovolníků starších třiceti let je nejvíce zastoupen motiv kariéra, typická snahou získat výhody související s kariérou. Dalším motivem dominujícím u osob nad 30 let je motiv pochopení, které se vyznačuje motivací učit se a vyzkoušet si něco neobvyklého. Dále se objevuje motiv ochrana, charakteristický úsilím omezit negativní pocity o sobě a řešit osobní problémy. Hned za tímto motivem následuje motiv hodnoty, které představují altruistickou lásku a humanitární starost o ostatní. Předposledním motivem těchto dobrovolníků byl motiv osobní růst, představující snahu rozvíjet se a psychologicky růst. Nejméně zastoupený motiv byl motiv sociální, který je typický snahou posílit sociální vztahy nebo chování, které mají v oblibě jiné významné osoby.

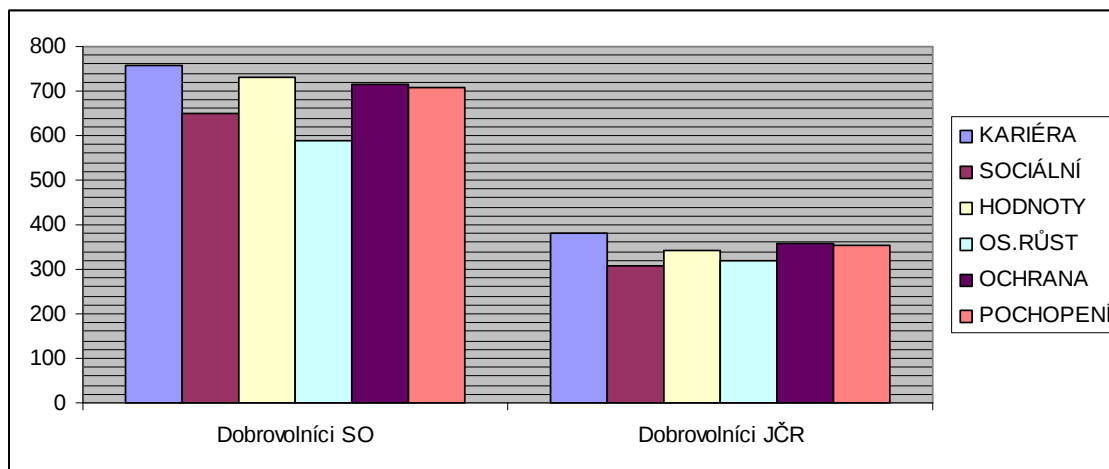
Graf 12: Motivy k dobrovolnictví – mladší 30-ti let

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 12 informuje o motivační struktuře dobrovolníků mladších třiceti let, ve které dominuje motiv kariéra, který je charakteristický získáním zkušeností pro kariéru. Dalším motivem byl motiv hodnoty, související s altruismem. Nepatrně za tímto motivem se nachází motiv ochrana, typický snahou zredukovat negativní pocity o sobě samém. Dalším motivem v pořadí se objevil motiv pochopení, kterým člověk získává nové zkušenosti, především učební. Druhým nejméně zastoupeným motivem byl motiv sociální, představující posílení sociálních vztahů. Motiv osobní růst, zodpovídající za zdokonalení člověka je pro dobrovolníky mladších třiceti let nejméně důležitý.

Graf 13: Motivy k dobrovolnictví

Zdroj: vlastní výzkum

Z grafu 13 je patrné, že u dobrovolníků ze sociální oblasti, tak i u dobrovolníků z řad Junáka – svaz skautů a skautek ČR dominuje motiv kariéra, tedy úsilí získat zkušenosti ke kariéře. Druhým motivem u dobrovolníků ze sociální oblasti byl motiv hodnoty, který souvisí s altruistickou a humanitární starostí o jiné, tento motiv byl u dobrovolníků – Junáků až na čtvrtém místě. Dále následuje motiv ochrana charakteristický omezením nepříjemných pocitů o sobě samém, u dobrovolníků – Junáků se tento motiv nachází na druhém místě. Čtvrté místo u dobrovolníků ze sociální oblasti obsadil motiv pochopení, který je typický získáním nových učebních zkušeností, motiv pochopení je u dobrovolníků – Junáků na třetím místě. Motiv sociální, snaha posílit sociální vztahy, se u dobrovolníků ze sociální oblasti objevil na pátém místě, u dobrovolníků – Junáků na posledním místě. Poslední pomyslnou příčku v motivační struktuře dobrovolníků ze sociální oblasti obsadil motiv osobní růst, který představuje snahu rozvíjet se a psychologicky růst, tento motiv byl u dobrovolníků – Junáků na předposledním místě.

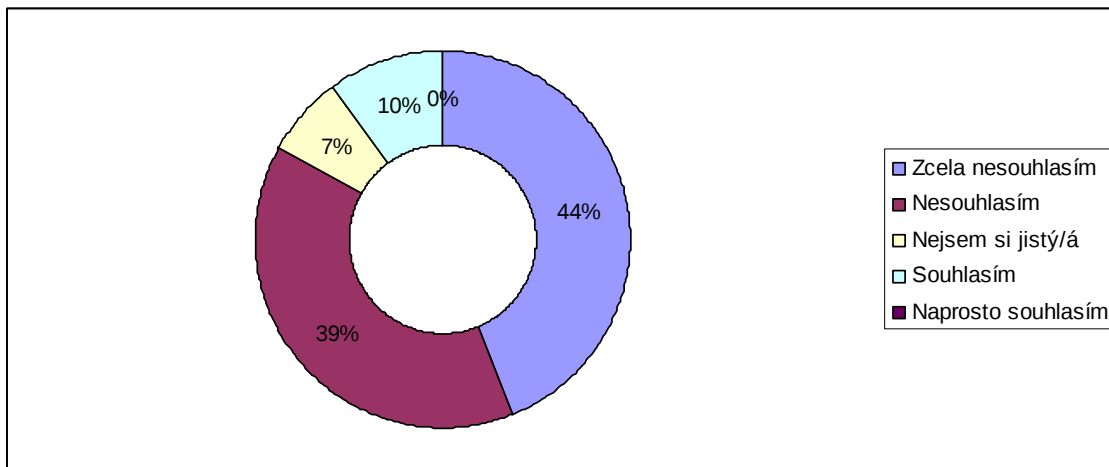
Tabulka 2: Rozdílnost položek I.

<i>Položky</i>	<i>Průměr</i>	<i>Položky</i>	<i>Průměr</i>
1. položka	2,67	16. položka	3,72
2. položka	2,29	17. položka	2,30
3. položka	3,64	18. položka	3,10
4. položka	2,88	19. položka	1,94
5. položka	1,84	20. položka	3,14
6. položka	2,83	21. položka	3,84
7. položka	2,68	22. položka	3,53
8. položka	2,68	23. položka	3,57
9. položka	4,26	24. položka	3,68
10. položka	4,00	25. položka	3,36
11. položka	1,78	26. položka	3,04
12. položka	2,43	27. položka	3,25
13. položka	2,10	28. položka	2,55
14. položka	3,54	29. položka	2,91
15. položka	3,41	30. položka	2,94

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulky 2 vypovídá o variabilitě preference jednotlivých položek inventáře 1–30. Vybrány byly nejméně a nejvíce označované položky. Pro další popis byly zahrnuty ty položky, které přesahují hodnotu 3,70 a položky, které nedosahují 2,20.

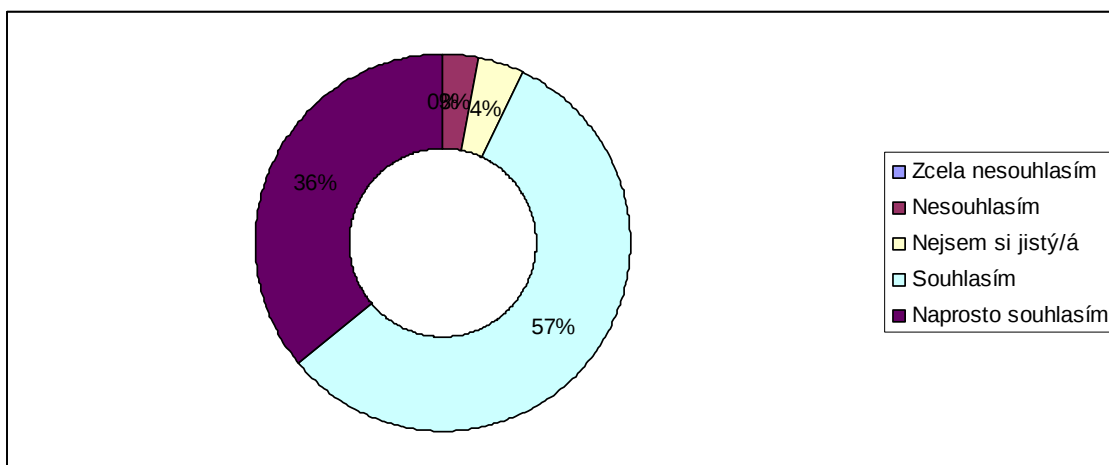
Graf 14: Diference významnosti 5. položky

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 14 znázorňuje rozdíly ve volbě odpovědí u otázky „Nemá smysl se příliš znepokojovat nad tím, jak jedná, pokud jsem zrovna nemocný/á nebo nešťastný/á“. 44 % dobrovolníků s tímto tvrzením zcela nesouhlasí, 39 % nesouhlasí. Na tuto otázku neumělo odpovědět 7 % dobrovolníků. Zbývajících 10 % respondentů s tímto tvrzením souhlasí.

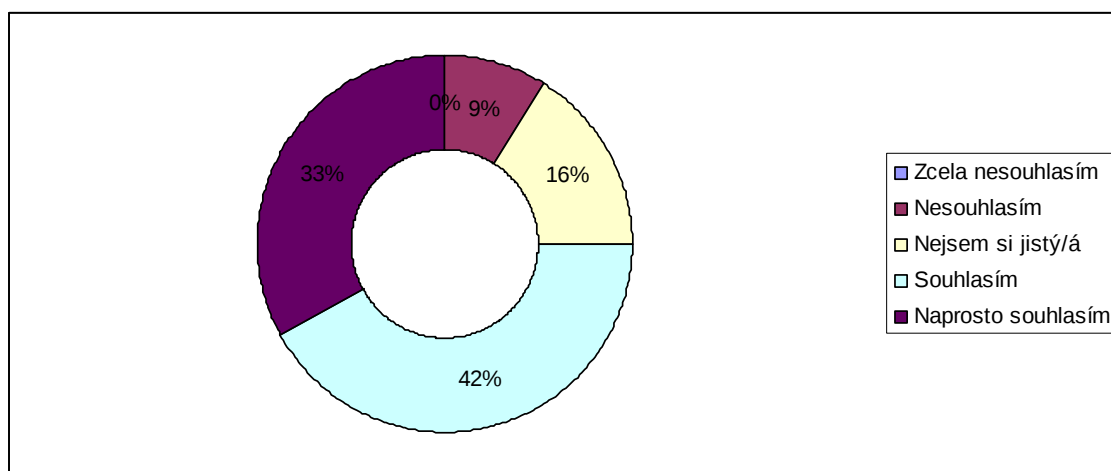
Graf 15: Diference významnosti 9. položky

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 15 ilustruje nízké difference ve volbě odpovědí u otázky „Když vidím, že někoho využívají, mám tendenci se ho svým způsobem zastat“. S tímto tvrzením naprosto souhlasí 36 % dobrovolníků a 57 % souhlasí. Na tuto otázku neumělo odpovědět 4 % respondentů a pouze 3 % dobrovolníků s tímto tvrzením nesouhlasí.

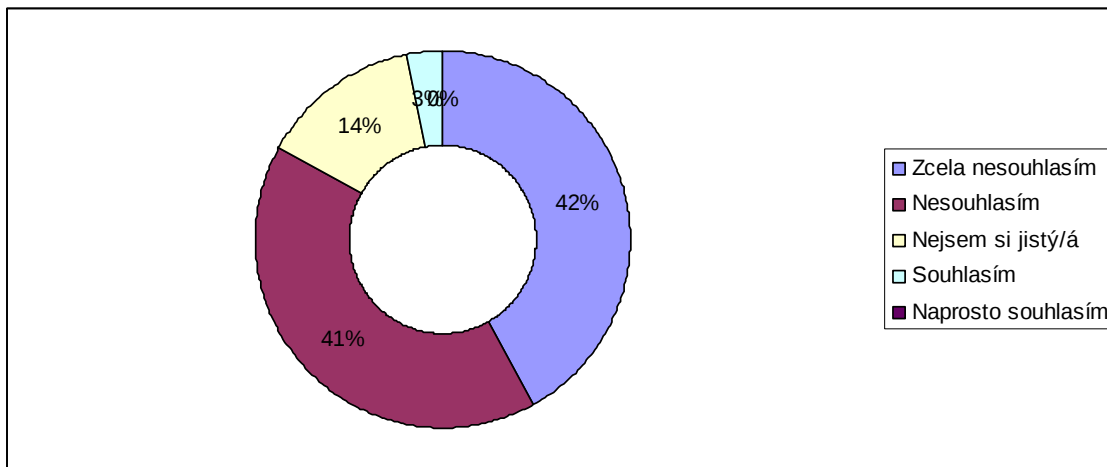
Graf 16: Diference významnosti 10. položky

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 16 znázorňuje malé rozdíly ve volbě odpovědí u otázky „Někdy se snažím své přátele lépe pochopit tím, že si představuji, jak věci vypadají z jejich perspektivy“. S tímto tvrzením naprosto souhlasí 33 % a souhlasí 42 % dobrovolníků. Pouze 9 % respondentů nesouhlasí a 16 % si nebylo jistých.

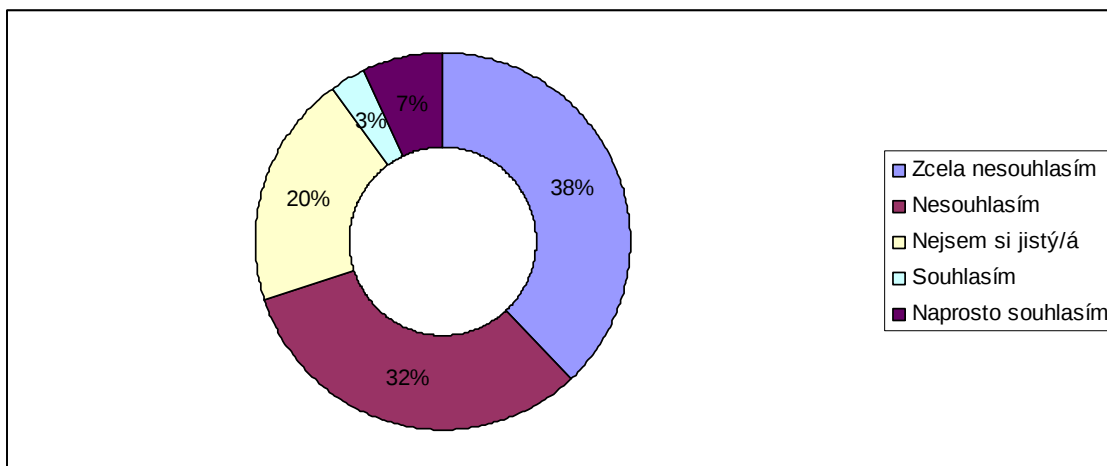
Graf 17: Diference významnosti 11. položky

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 17 ilustruje nízké difference ve volbě odpovědí u otázky „Neštěstí druhých mě obvykle neznepokojuje“. 42 % respondentů s tímto tvrzením zcela nesouhlasí, nesouhlas dále projevilo 41 % dobrovolníků. Odpověď „Nejsem si jistý/á“ označilo 14 % respondentů. S tímto tvrzením souhlasí pouze 3 % dobrovolníků.

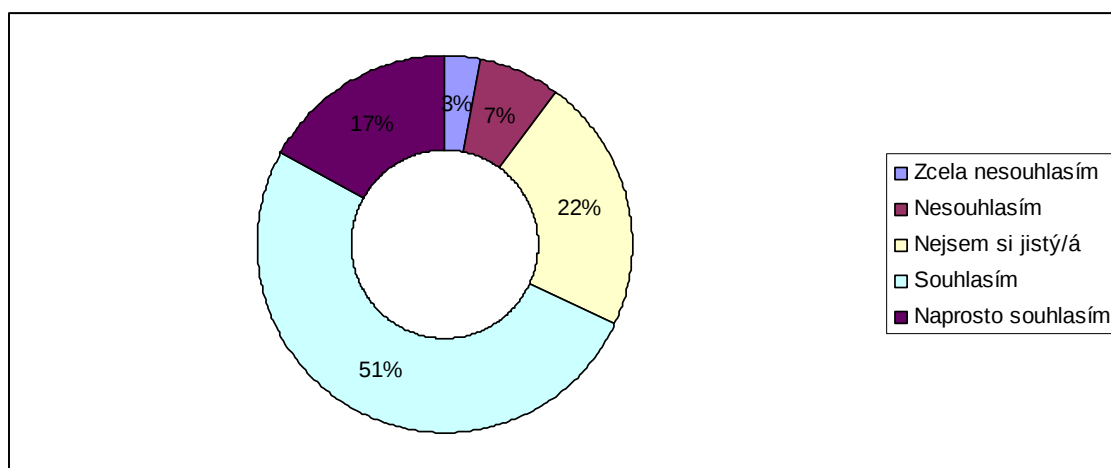
Graf 18: Diference významnosti 13. položky

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 18 znázorňuje rozdíly ve volbě odpovědí u otázky „Když vidím, že se s někým zachází nespravedlivě, tak s nimi někdy necítím skoro žádný soucit“. Při součtu všech negativních odpovědí (na škále v rozpětí od 1 do 2) je patrné, 70 % dobrovolníků s tímto tvrzením nesouhlasí. 20 % respondentů neumělo odpovědět. Zbývajících 10 % se rozložilo do odpovědí „Souhlasím“ (3 %) a „Naprosto souhlasím“ (7 %).

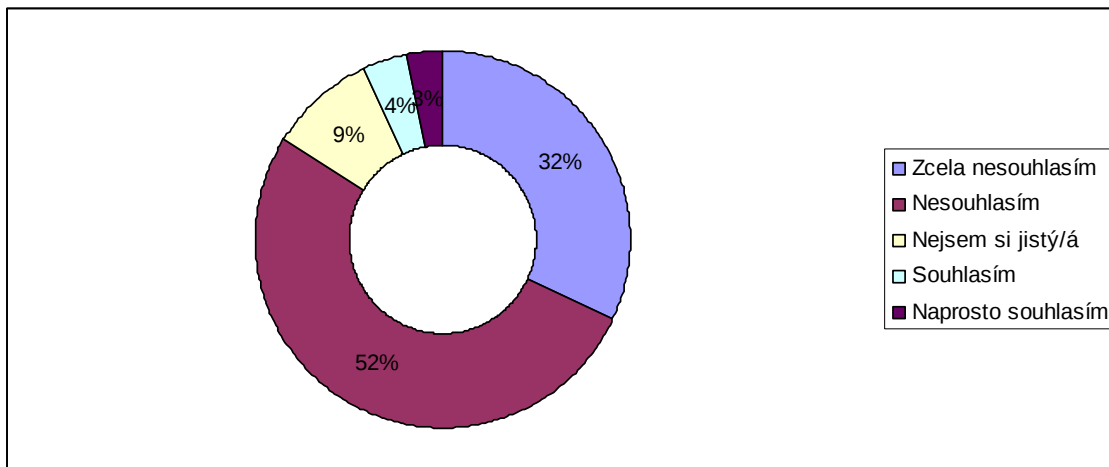
Graf 19: Diference významnosti 16. položky

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 19 ilustruje difference ve volbě odpovědí otázky „Věřím, že všechno má své dvě stránky, a tak se snažím pochopit obě dvě“. 17 % respondentů označilo odpověď „Zcela souhlasím“. Souhlas s tímto tvrzením projevilo 51 % dobrovolníků. Do odpovědi „Nejsem si jistý/á“ se nakumulovalo 22 % odpovědí. S tímto tvrzením zcela nesouhlasí 3 % respondentů a 7 % jich nesouhlasí.

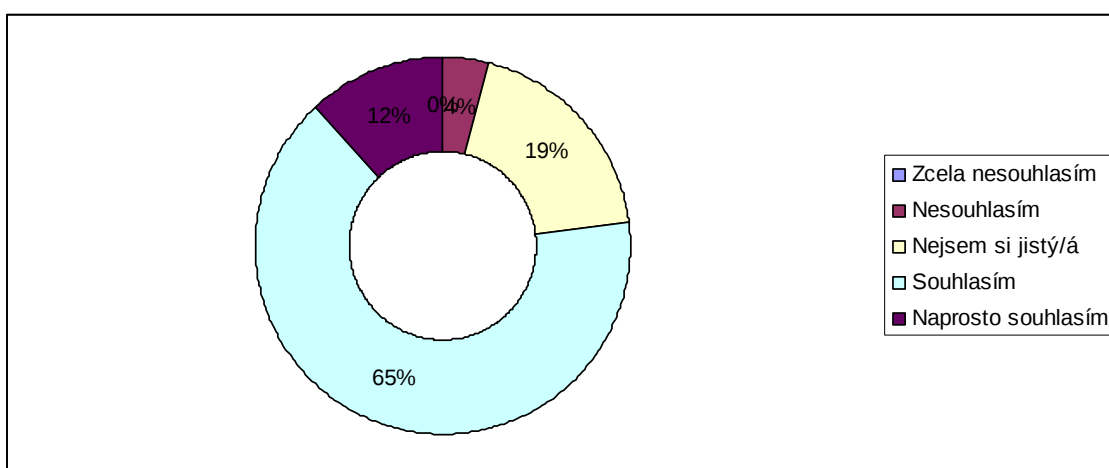
Graf 20: Diference významnosti 19. položky

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 20 znázorňuje rozdíly ve volbě odpovědí otázky „Když vidím, že je někdo ve stavu nouze a nutně potřebuje pomoc, tak se z toho celý/á rozsypu“. Nejvíce odpovědí se nakumulovalo do odpovědi „Nesouhlasím“. „Zcela nesouhlasím“ označilo 32 % dobrovolníků. 9 % respondentů si nebylo jistých. Souhlas s tímto tvrzením projevilo pouze 7 % dobrovolníků.

Graf 21: Diference významnosti 21. položky

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 21 ilustruje nízké difference ve volbě odpovědi otázky „Svá rozhodnutí obvykle zakládám na tom, co je podle mého názoru to nejspravedlivější a nejpoctivější jednání“. 19 % respondentů odpovědělo „Nejsem si jistý/á“. Při součtu všech pozitivních odpovědí (na škále v rozpětí od 4 do 5) je patrné, že 77 % dobrovolníků s tímto tvrzením souhlasí. Nesouhlas projevilo pouze 4 % dobrovolníků.

Tabulka 3: Rozdílnost položek II.

<i>Položky</i>	<i>Dobrovolníci SO</i>	<i>Dobrovolníci JČR</i>	<i>Rozdíl průměrů</i>
1. položka	2,65	2,69	0,04
2. položka	2,50	1,87	0,63
3. položka	3,73	3,43	0,30
4.položka	2,78	3,09	0,31
5. položka	1,87	1,78	0,09
6. položka	3,00	2,48	0,52
7. položka	2,61	2,83	0,22
8. položka	2,87	2,30	0,57
9. položka	4,26	4,26	0,00
10. položka	4,02	3,96	0,06
11. položka	1,78	1,78	0,00
12. položka	2,50	2,30	0,20
13. položka	1,93	2,43	0,50
14. položka	3,50	3,61	0,11
15. položka	3,35	3,52	0,17

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 3 znázorňuje proměnlivost preference jednotlivých položek (1 – 15) inventáře mezi dobrovolníky ze sociální oblasti (SO) a dobrovolníky z řad Junáka – svaz skautů a skautek ČR (JČR). Pro další popis byly vybrány položky s největším rozdílem průměru těchto dobrovolníků.

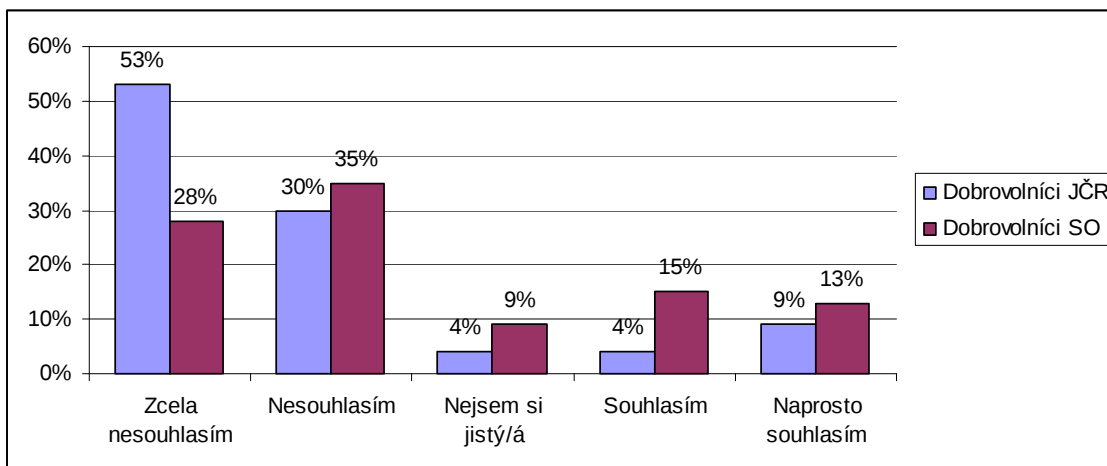
Tabulka 4: Rozdílnost položek II. pokračování

<i>Položky</i>	<i>Dobrovolníci SO</i>	<i>Dobrovolníci JČR</i>	<i>Rozdíl průměrů</i>
16. položka	3,80	3,57	0,23
17. položka	2,33	2,26	0,07
18. položka	3,13	3,04	0,09
19. položka	1,93	1,96	0,03
20. položka	3,13	3,17	0,04
21. položka	3,91	3,69	0,22
22. položka	3,50	3,61	0,11
23. položka	3,54	3,61	0,07
24. položka	3,76	3,52	0,24
25. položka	3,35	3,39	0,04
26. položka	3,04	3,04	0,00
27. položka	3,19	3,35	0,16
28. položka	2,50	2,65	0,15
29. položka	2,74	3,26	0,52
30. položka	2,87	3,09	0,22

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 4 pokračuje s proměnlivostí preference jednotlivých položek (16 – 30) inventáře mezi dobrovolníky z řad Junáka – svaz skautů a skautek ČR (JČR) a dobrovolníky ze sociální oblasti (SO). Pro další popis byly vybrány položky s největším rozdílem průměru těchto dobrovolníků.

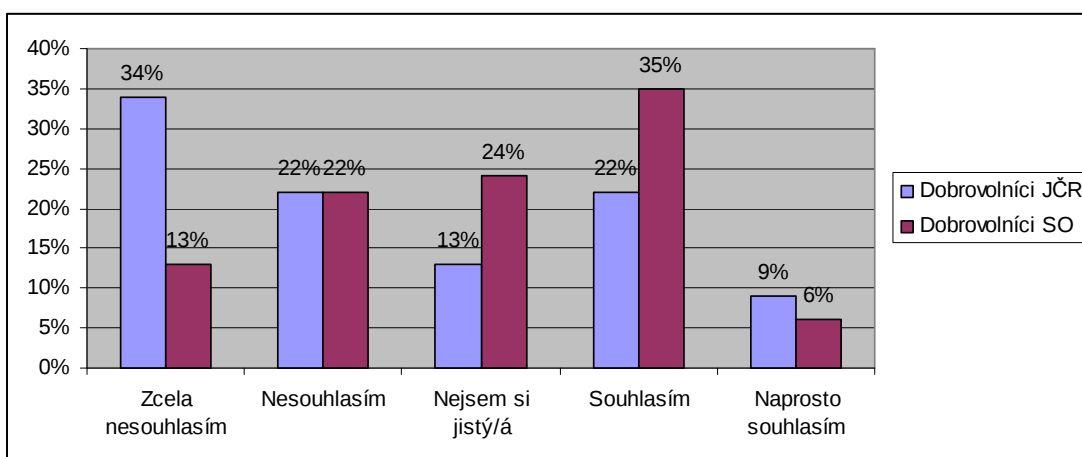
Graf 22: Diference významnosti 2. položky – JČR x SO

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 22 znázorňuje vyšší diferenci v odpovědích mezi dobrovolníky z řad Junáka – svaz skautů a skautek ČR a dobrovolníky ze sociální oblasti u otázky „Dělalo by mi menší potíže vyhodit odpadky ve znečištěném, než v čistém parku.“ 53 % dobrovolníků – Junáků zcela s tímto tvrzením zcela nesouhlasí. 35 % respondentů ze sociální oblasti projevilo nesouhlas. Naopak 15 % těchto dobrovolníků s tímto souhlasí a souhlas vyjádřilo pouze 4 % dobrovolníků z řad Junáka.

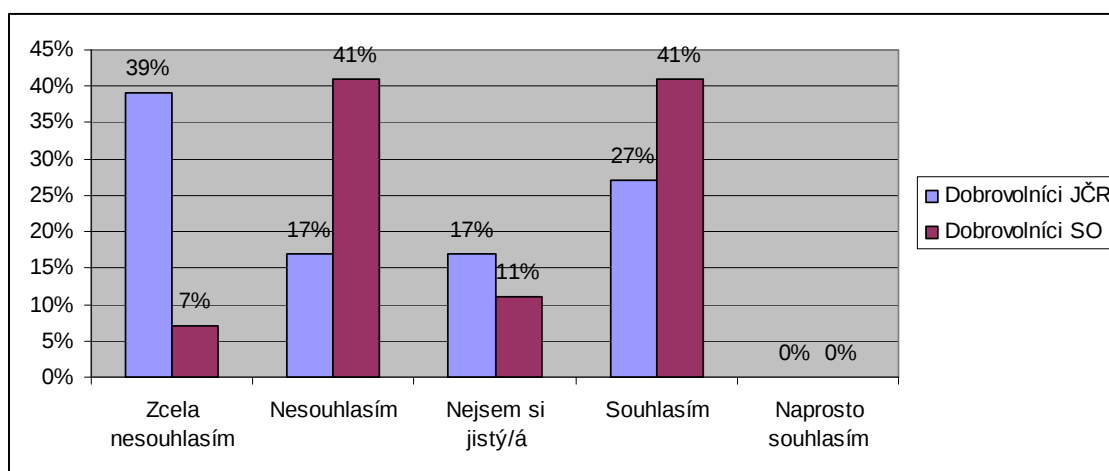
Graf 23: Diference významnosti 6. položky – JČR x SO

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 23 ilustruje vyšší rozdíly ve volbě odpovědí mezi dobrovolníky ze sociální oblasti a dobrovolníky z řad Junáka – svaz skautů a skautek ČR u otázky „Kdybych rozbil/a nějaký přístroj, protože jsem s ním nesprávně zacházel/a, cítil/a bych se méně provinilý/á v případě, že se mi dostal do rukou již částečně poškozený“. 34 % dobrovolníků Junáků s tímto tvrzením zcela nesouhlasí. Naopak 35 % dobrovolníků ze sociální oblasti projevilo souhlas.

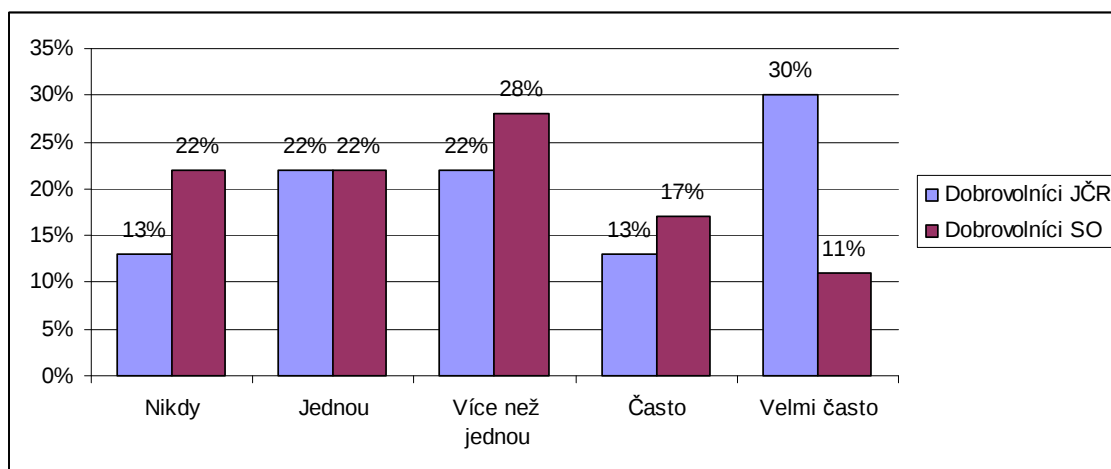
Graf 24: Diference významnosti 8. položky – JČR x SO

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 24 znázorňuje diferenci v odpovědích mezi dobrovolníky z řad Junáka – svaz skautů a skautek ČR a dobrovolníky ze sociální oblasti u otázky „Někdy se mi zdá těžké snažit se dívat na věci z hlediska druhého člověka“. 39 % respondentů Junáků zcela nesouhlasí s tímto tvrzením. 41 % dobrovolníků ze sociální oblasti projevilo nesouhlas a stejné procento odpovědí těchto respondentů se nakumulovalo do odpovědi „Souhlasím“.

Graf 25: Diference významnosti 29. položky – JČR x SO

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 25 ilustruje vyšší rozdíly ve volbě odpovědí mezi dobrovolníky ze sociální oblasti a dobrovolníky z řad Junáka – svaz skautů a skautek ČR u otázky „Sousedovi jsem dobrovolně pohlídal/a jeho děti nebo domácí zvířata, aniž by mě o to musel žádat nebo mi za to zaplatil“. 30 % dobrovolníků Junáků pomáhá sousedovi velmi často. Více než jednou pomohlo 28 % respondentů ze sociální oblasti.

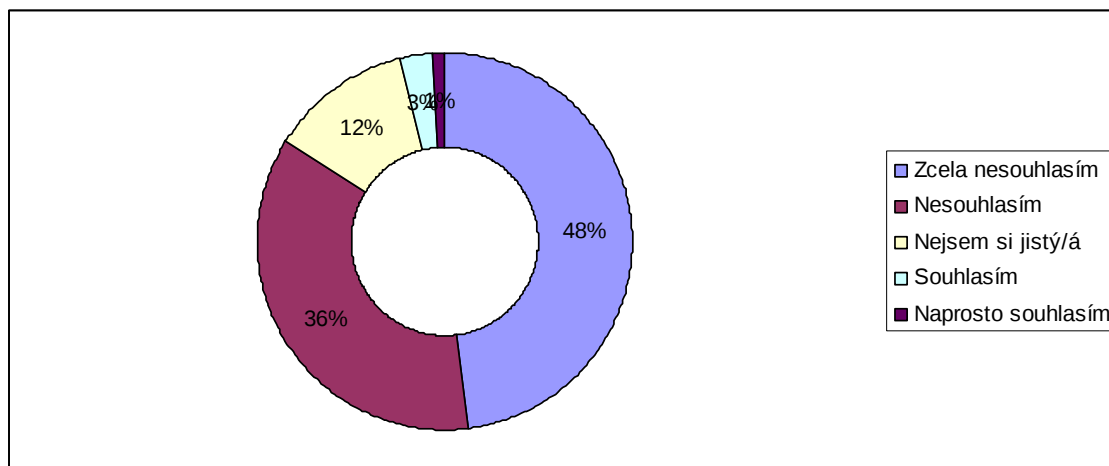
Tabulka 5: Rozdílnost položek – druhý inventář

<i>Položky</i>	<i>Průměr</i>
1. položka	1,74
2. položka	1,84
3. položka	3,72
4. položka	2,57
5. položka	3,61
6. položka	3,84
7. položka	3,78
8. položka	2,03
9. položka	3,07
10. položka	2,81
11. položka	3,03
12. položka	2,43
13. položka	3,07
14. položka	3,09
15. položka	2,72
16. položka	2,14

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 5 vypovídá o variabilitě preference jednotlivých položek druhého inventáře 1–16. Vybrány byly nejméně a nejvíce označované položky. Pro další popis byly zahrnuty ty položky, které přesahují hodnotu 3,70 a položky, které nedosahují 2,20.

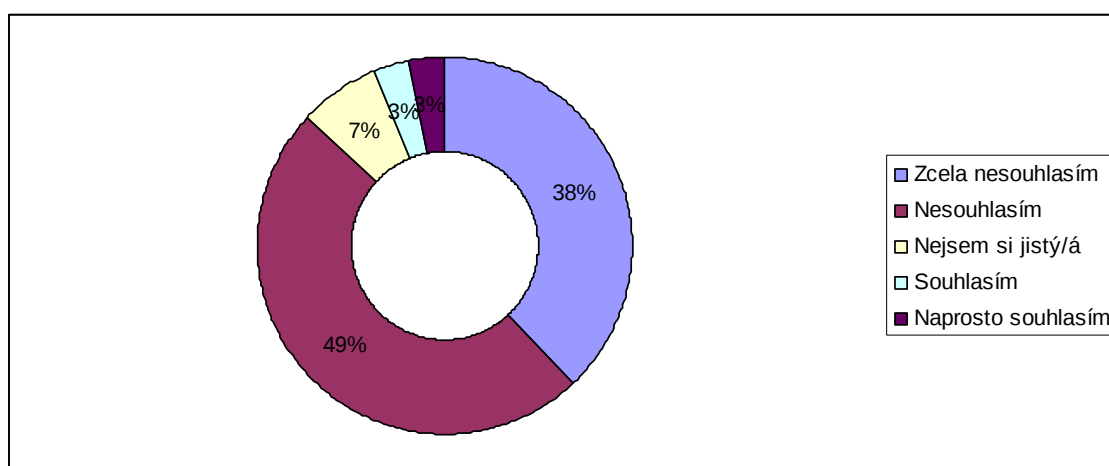
Graf 26: Diference významnosti 1. položky – 2. inventář

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 26 znázorňuje malé rozdíly ve volbě odpovědí u otázky „Jestli by se můj kamarád odstěhoval, pravděpodobně by se mi po něm nestýskalo a nebo nestýskalo by se mi po něm dlouho“. Při součtu všech negativních odpovědí (na škále v rozpětí od 1 do 2) je patrné, 84 % dobrovolníků s tímto tvrzením nesouhlasí. 12 % respondentů neumělo odpovědět. 3 % označilo souhlas a 1 % naprosto souhlasí.

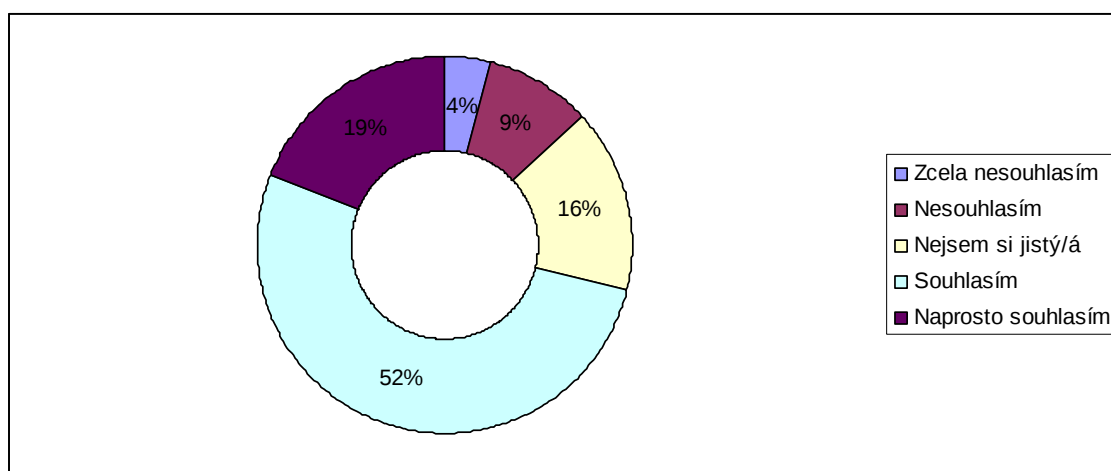
Graf 27: Diference významnosti 2. položky – 2. inventář

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 27 ilustruje nízké difference ve volbě odpovědí u otázky „Nestarám se příliš o blaho druhých“. Nejvíce odpovědí se nakumulovalo do odpovědi „Nesouhlasím“. 38 % dobrovolníků vyjádřilo naprostý nesouhlas. 7 % respondentů si v odpovědi nejsou jistí. Souhlas s tímto tvrzením označilo 6 %, konkrétněji 3 % naprosto souhlasí a 3 % souhlasím.

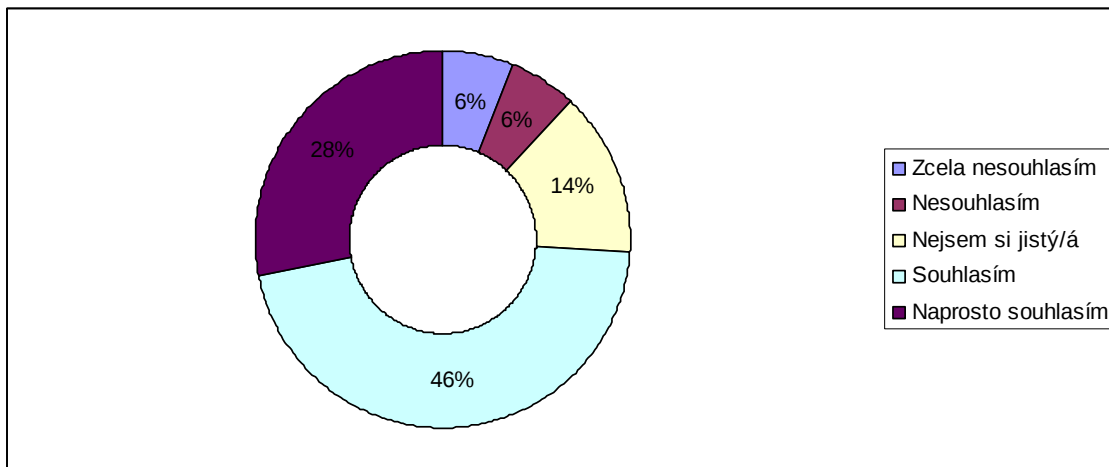
Graf 28: Diference významnosti 3. položky – 2. inventář

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 28 znázorňuje malé rozdíly ve volbě odpovědí u otázky „Když mé kamarády potká něco nepříjemného, cítím se smutně, je mi tak, jako by to potkalo mě“. Při součtu všech pozitivních odpovědí (na škále v rozpětí od 4 do 5) je patrné, 71 % dobrovolníků s tímto tvrzením souhlasí. 9 % respondentů nesouhlasí a 4 % zcela nesouhlasí. 16 % dobrovolníků neumělo odpovědět.

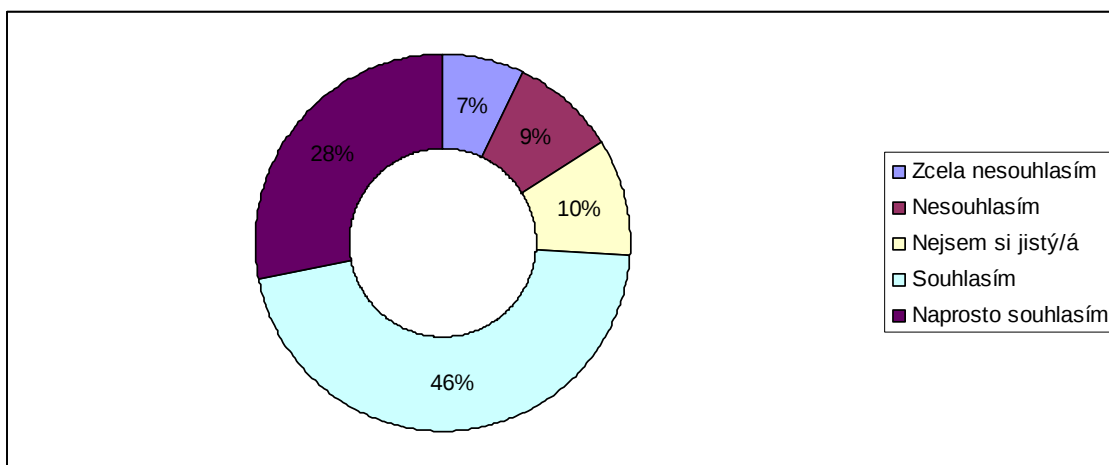
Graf 29: Diference významnosti 6. položky – 2. inventář

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 29 ilustruje nízké difference ve volbě odpovědí u otázky „Nerozumím typu mužů, kteří nemají zájem o výchovu dětí, které zplodili“. Nejvíce označovanou odpovědí se 46 % byla odpověď „Souhlasím“. 28 % respondentů naprosto souhlasí. Naopak 6 % dobrovolníků s tvrzením zcela nesouhlasí a 6 % nesouhlasí. „Nejsem si jistý/á“ odpovědělo 14 % respondentů.

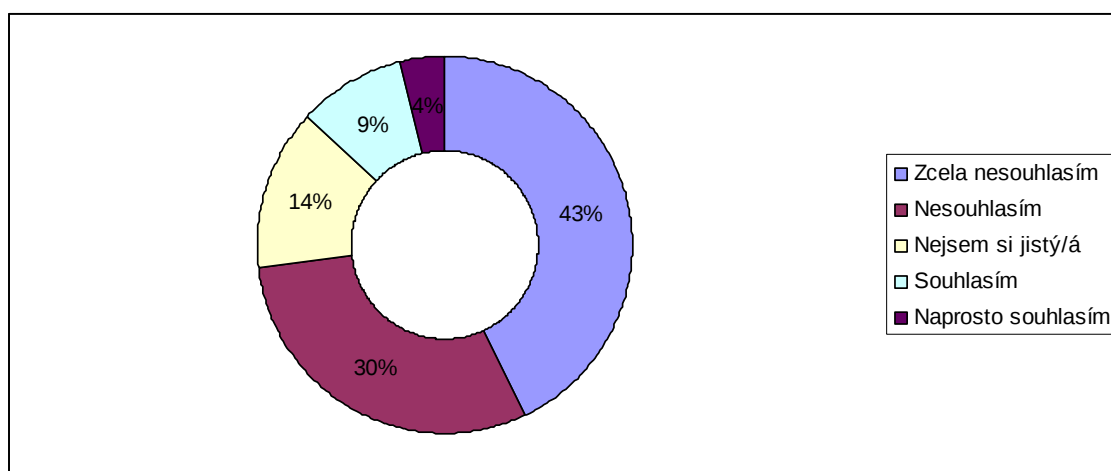
Graf 30: Diference významnosti 7. položky – 2. inventář

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 30 znázorňuje malé rozdíly ve volbě odpovědí u otázky „Myslím si, že je smutné zestárnout bez vnuků, které by člověk mohl navštěvovat“. Při součtu všech pozitivních odpovědí (na škále v rozpětí od 4 do 5) je patrné, 74 % dobrovolníků s tímto tvrzením souhlasí. 10 % respondentů neumělo odpovědět. 9 % označilo „Nesouhlasím“ a 7 % dobrovolníků „Zcela nesouhlasím“.

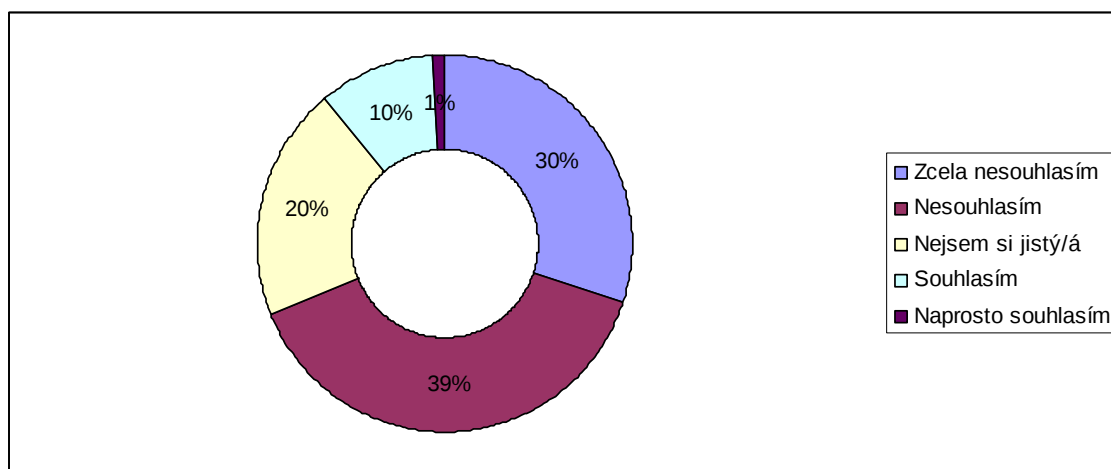
Graf 31: Diference významnosti 8. položky – 2. inventář

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 31 ilustruje nízké difference ve volbě odpovědí u otázky „Cítím odpor k lidem, kteří mi ublížili“. Nejvíce odpovědí se nakumulovalo do odpovědi „Zcela nesouhlasím“ a to ve 43 %. 30 % dobrovolníků necítí odpor k těmto lidem. 13 % respondentů s tímto tvrzením vyjádřilo souhlas. Odpověď „Nejsem si jistý/á“ označilo 14 % dobrovolníků.

Graf 32: Diference významnosti 16. položky – 2. inventář

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 32 znázorňuje malé rozdíly ve volbě odpovědí u otázky „Někdy se tak naštvu na někoho, že ho chci zranit, i když to znamená ublížit trochu i sám sobě“. 20 % respondentů neumělo odpovědět. Při součtu všech negativních odpovědí (na škále v rozpětí od 1 do 2) je patrné, že 69 % dobrovolníků s tímto tvrzením nesouhlasí. Souhlas vyjádřilo pouze 11 % respondentů.

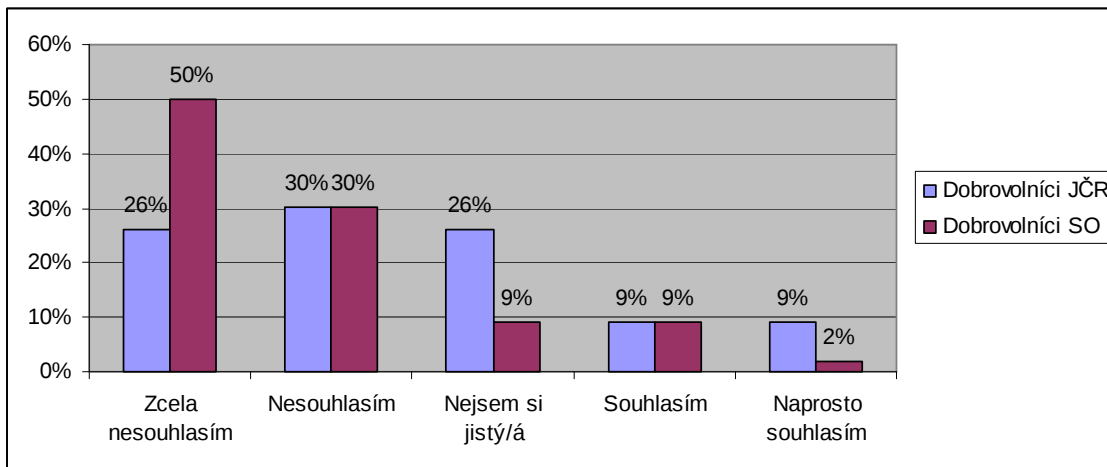
Tabulka 6: Rozdílnost položek II. – druhý inventář

<i>Položky</i>	<i>Dobrovolníci SO</i>	<i>Dobrovolníci JČR</i>	<i>Rozdíl průměrů</i>
1. položka	1,78	1,65	0,13
2. položka	1,83	1,87	0,04
3. položka	3,72	3,74	0,02
4. položka	2,54	2,61	0,07
5. položka	3,46	3,91	0,45
6. položka	3,76	4,00	0,24
7. položka	3,78	3,78	0,00
8. položka	1,83	2,43	0,60
9. položka	3,04	3,13	0,09
10. položka	2,72	3,00	0,28
11. položka	2,87	3,35	0,48
12. položka	2,46	2,39	0,07
13. položka	3,13	2,96	0,17
14. položka	2,83	3,61	0,78
15. položka	2,96	2,26	0,70
16. položka	2,17	2,09	0,08

Zdroj: vlastní výzkum

Tabulka 6 znázorňuje proměnlivost preference jednotlivých položek (1 – 16) druhého inventáře mezi dobrovolníky ze sociální oblasti (SO) a dobrovolníky z řad Junáka – svaz skautů a skautek ČR (JČR). Pro další popis byly vybrány položky s největším rozdílem průměru těchto dobrovolníků.

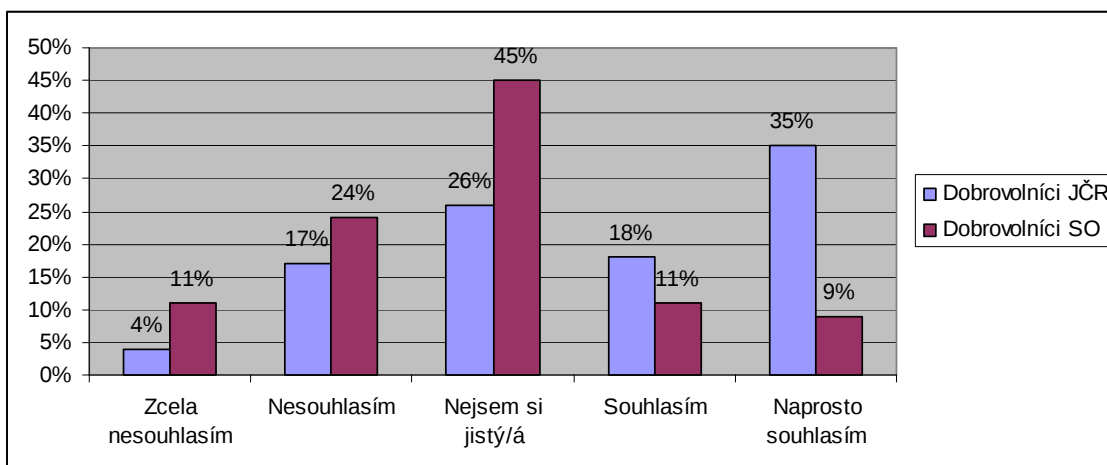
Graf 33: Diference významnosti 8. položky – JČR x SO (2. inventář)

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 33 znázorňuje vyšší diferenci v odpovědích mezi dobrovolníky z řad Junáka – svaz skautů a skautek ČR a dobrovolníky ze sociální oblasti u otázky „Pochybuji, že se skutečně někdy zamiluji do někoho, i kdyby někdo miloval mě“. 50 % dobrovolníků ze sociální oblasti s tímto tvrzením zcela nesouhlasí. 30 % respondentů Junáků nesouhlasí, 26 % těchto dobrovolníků neumí odpovědět.

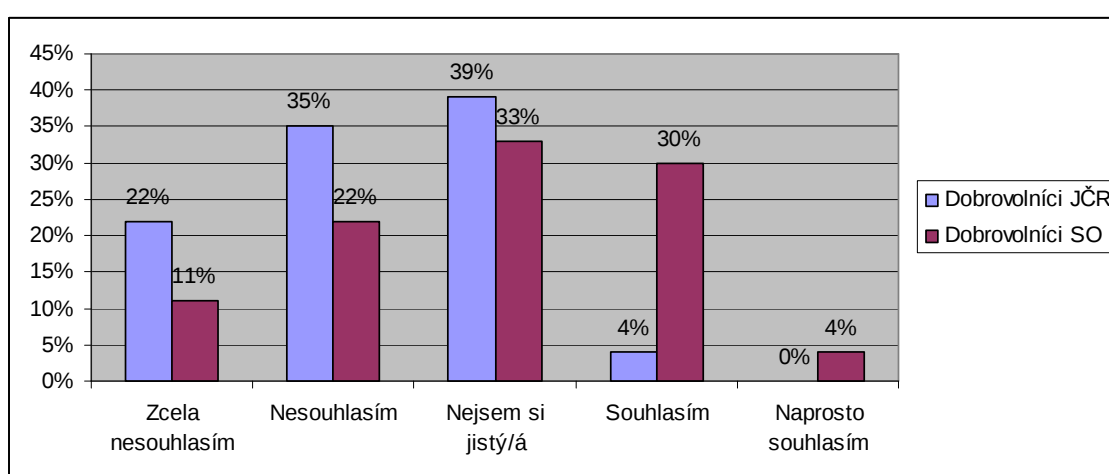
Graf 34: Diference významnosti 14. položky – JČR x SO (2. inventář)

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 34 ilustruje vyšší rozdíly ve volbě odpovědí mezi dobrovolníky ze sociální oblasti a dobrovolníky z řad Junáka – svaz skautů a skautek ČR u otázky „Příležitostně lidé využívají toho, že se jen zcela výjimečně naštvu“. 35 % dobrovolníků z řad Junáka – svaz skautů a skautek ČR s tímto tvrzením naprosto souhlasí. 45 % respondentů ze sociální oblasti označilo odpověď „Nejsem si jistý/á“.

Graf 35: Diference významnosti 15. položky – JČR x SO (2. inventář)

Zdroj: vlastní výzkum

Graf 35 znázorňuje vyšší diferenci v odpovědích mezi dobrovolníky z řad Junáka – svaz skautů a skautek ČR a dobrovolníky ze sociální oblasti u otázky „Dokonce, když jsou lidé velmi nevďeční za to, co jsem pro ně udělal, nic neříkám ani nic nedělám“. 35 % dobrovolníků Junáků s tímto tvrzením nesouhlasí. Naopak 30 % dobrovolníků ze sociální oblasti souhlasilo.

5. Diskuze

Jak již bylo zmíněno, diplomová práce se věnuje problematice dobrovolnictví se zaměřením na motivaci k dobrovolnické činnosti. Výzkum se realizoval mezi dobrovolníky ze sportovní a vzdělávací organizace (29), konkrétně z řad Junáka – svaz skautů a skautek České republiky (JČR) a dobrovolníky ze zdravotních a sociálních institucí (29) navštěvující dobrovolnické programy, například program 5P či Dobrovolníci v nemocnicích, tyto dobrovolníci jsou v této práci označováni jako dobrovolníci ze sociální oblasti (SO).

Podle výzkumu dárcovství a dobrovolnictví realizovanému v letech 1999 a 2000 byly stanoveny tři základní motivace k dobrovolnictví a to nerozvinutá, charakteristická podílením se na šíření dobré myšlenky, smysluplnost dobrovolnictví, tedy je to správné (23 % dobrovolníků). Dále reciproční motivace typická spojením dobra pro jiné a získáním nových zkušeností, navázáním nových vztahů (37 % dobrovolníků). A motivace normativní, tyto jedinci se stali dobrovolníky z důvodu norem nejbližšího okolí (41 % dobrovolníků). Motivace se prolínají, ale u některých osob může dominovat jen některá (38). Výzkum diplomové práce toto pořadí nepotvrzuje. Graf 2 ukazuje, že u dobrovolníků převažuje důvod pomohu a získám nové zážitky, nové vztahy, tedy motivace reciproční (58 % respondentů). Dále se objevuje motivace nerozvinutá s důvodem je to správné (32 % respondentů) a nejméně zastoupená je motivace normativní (10 % respondentů). Toto pořadí nekoresponduje s výzkumem NROS a AGNES (38) je podle autorky zapříčiněno věkem respondentů, kterým je v průměru 26,5 let, jak ukazuje Tabulka 1. Jiné důvody k dobrovolnictví, které uvádí 19 % respondentů, jsou například baví mě to, praxe při studiu nebo prostě chci, tyto důvody mapuje Graf 3 až Graf 5.

Autorku také zajímala délka dobrovolnické aktivity. Bylo zjištěno, že většina (73 %) respondentů se dobrovolnictvím věnuje dlouhodobě. Krátkodobě vykonává dobrovolnickou aktivitu 10 % respondentů. 17 % dobrovolníků se touto činností zabývá příležitostně. Evropské dobrovolné služby se zúčastnilo 6 % žen, žádný muž.

Diplomová práce se zabývá motivační strukturou dobrovolníků. Mark Snyder a další odborníci vytvořili funkční analýzu dobrovolnictví vymezující šest základních motivů (hodnoty, pochopení, sociální, kariéra, ochrana, zdokonalení) pro vykonávání dobrovolnické aktivity (43), tato analýza byla použita k výzkumu diplomové práce.

U respondentů byl nejvíce zastoupen motiv kariéra související se snahou získat zkušenosti pro kariéru. Dále následuje motiv ochrana omezující negativní pocity o sobě samém. Těsně za ním se objevuje motiv hodnoty představující altruistickou lásku a humanitární starost o druhé. Dalším motivem je motiv pochopení umožňující získat nové učební zkušenosti. Následuje motiv sociální, který je charakteristický posílením sociálních vztahů. Nejméně zastoupený byl motiv zdokonalení představující osobnostní růst a vývoj.

V motivační struktuře dobrovolnic je také nejvíce zastoupen motiv kariéra. Dále je však pro ženy typická altruistická a humanitární starost o ostatní. Následuje snaha získat nové učební zkušenosti. Čtvrtým v pořadí byl motiv ochrana vyjadřující motivaci omezit negativní pocity o sobě. Nejméně zastoupené motivy žen korespondují s motivy celého souboru, tedy motiv sociální a motiv osobnostní růst.

U dobrovolníků – mužů, v jejich motivační struktuře, dominuje motiv ochrana, typický řešením osobních problémů nebo zredukování negativních pocity o sobě samém. Dále následuje altruistická a humanitární starost o druhé. Teprve na třetím místě se objevuje motiv kariéra. Zbývající motivy se v pořadí shodují s celým souborem, konkrétně motiv pochopení, sociální a zdokonalení.

V motivační struktuře dobrovolníků starších třiceti let je nejvíce zastoupen motiv kariéra. Dále u těchto respondentů dominuje motivace učit se a vyzkoušet si něco neobvyklého. Další v pořadí je motiv ochrana, charakteristický úsilím omezit negativní pocity o sobě či řešit osobní problémy. Hned následuje altruistická a humanitární starost o jiné. Předposledním motivem není motiv sociální jak tomu je u předešlých skupin dobrovolníků, ale motiv osobní růst představující snahu rozvíjet se a psychologicky růst. Nejméně zastoupený motiv je zmiňovaný sociální, který je typický snahou posílit sociální vztahy.

Získání zkušeností pro kariéru dominuje také v motivační struktuře dobrovolníků mladších třiceti let. Následuje altruistická a humanitární starost o druhé. Nepatrně za tímto motivem se nachází snaha zredukovat negativní pocity o osobě samém. Dalším motivem v pořadí se objevuje motiv pochopení, kterým člověk získává nové zkušenosti, především učební. Další pořadí motivů je shodné s celým souborem.

Autorku zajímaly také rozdíly v motivační struktuře dobrovolníků ze sociální oblasti a dobrovolníků z řad Junáka – svaz skautů a skautek ČR. U obou dominuje motiv kariéra, tedy úsilí získat zkušenosti ke kariéře. Druhým motivem u dobrovolníků ze sociální oblasti byl motiv hodnoty, který souvisí s altruistickou a humanitární starostí o jiné, tento motiv byl u dobrovolníků – Junáků až na čtvrtém místě. Dále následuje motiv ochrana charakteristický omezením nepříjemných pocitů o sobě samém, u dobrovolníků – Junáků se tento motiv nachází na druhém místě. Čtvrté místo u dobrovolníků ze sociální oblasti obsadil motiv pochopení, který je typický získáním nových učebních zkušeností, motiv pochopení je u dobrovolníků – Junáků na třetím místě. Motiv sociální, snaha posílit sociální vztahy, se u dobrovolníků ze sociální oblasti objevil na pátém místě, u dobrovolníků – Junáků na posledním místě. Poslední pomyslnou příčku v motivační struktuře dobrovolníků ze sociální oblasti obsadil motiv osobní růst, který představuje snahu rozvíjet se a psychologicky růst, tento motiv byl u dobrovolníků – Junáků na předposledním místě.

Šimková a její výzkum ukazují rozdílnost v pořadí motivů v motivační struktuře dobrovolníků, konkrétně uvádí, že nejčastějším motivem je motiv pochopení, následuje motiv hodnoty, dále osobní růst, kariéra, ochrana a nejméně zastoupený byl motiv sociální (49). Autorka se domnívá, že tato rozdílnost je zapříčiněná různorodostí dobrovolnických organizací a jejich aktivit. Dále může být podle autorky na vinně i věk dobrovolníků, kdy většina respondentů výzkumu k diplomové práci byly mladší třiceti let. Tato skutečnost není však podložena, protože v bakalářské práci Šimkové není uveden věk respondentů.

Na závěr diplomová práce také poukazuje na rozdílnost položek prvního inventáře, který znázorňuje Tabulka 2, a druhého inventáře, který mapuje Tabulka 5. Dále byly vybrány nejméně a nejvíce označované položky. Bylo například zjištěno, že

93 % dobrovolníků má tendenci zastat se druhého, když vidí, že ho jiní využívají. 83 % respondentů není chladných k osudu druhých. Dále bylo zjištěno, že 84 % dobrovolníků je připraveno poskytnout pomoc. Svá rozhodnutí 77 % respondentů zakládá na tom, co je podle jeho uvážení nejspravedlivější a nejpoctivější. 87 % dobrovolníků se stará o blaho druhých. 71 % respondentů soucítí s kamarády, když je potká něco nepříjemného.

Dobrovolníci se téměř neliší v odpovědích podle organizace, kde vykonávají svou dobrovolnou činnost výjimkou je jen skutečnost, že 30 % dobrovolníků ze sociální oblasti nikterak nereaguje na nevděk od ostatních, naopak 35 % dobrovolníků z řad Junáka – svazu skautů a skautek ČR s nevděkem druhých něco udělají.

6. Závěr

Diplomová práce se věnuje dobrovolnické aktivitě a její motivace k této činnosti. Autorka práce se domnívá, že cíl práce, kterým je zjištění faktorů, které souvisí s prosociálním chováním u osob, které se dlouhodobě, systematicky a nezištně věnují činnostem ve prospěch druhých lidí, to je dobrovolníků, konkrétněji zjištění motivační struktury dobrovolníků, byl splněn.

Pořadí šesti základních motivů pro vykonávání dobrovolnické aktivity je následující. U respondentů dominuje motiv kariéra související se snahou získat zkušenosti pro kariéru. Dále následoval motiv ochrana omezující negativní pocity o sobě samém. Těsně za tímto motivem se objevuje motiv hodnoty představující altruistickou a humanitární pomoc druhým. Další v pořadí je motiv pochopení umožňující získat nové učební zkušenosti či použít dovednosti, které by nebyly jinak využity. Druhým nejméně zastoupeným motivem byl motiv sociální, který je charakteristický posílením sociálních vztahů. V motivační struktuře dobrovolníků byl motiv zdokonalení představující snahu rozvíjet se a psychologicky růst nejméně zastoupený.

Pro výzkum diplomové práce byly stanoveny celkem dvě hypotézy. První hypotéza zněla, u dobrovolníků převažuje reciproční motivace, která je charakteristická spojením dobra pro druhé a získáním nových zkušeností, zážitků a navázáním nových vztahů. Hypotéza byla potvrzena na základě skutečnosti, že 58 % dobrovolníků, konkrétněji 63 % žen a 45 % mužů, reagovalo na dotaz k důvodům dobrovolnické aktivity označením odpovědi „Pomůžu a seznámím se s novými lidmi, získám nové zážitky“, jak ukazuje Graf 2.

Druhá hypotéza, v motivační struktuře dobrovolníků mladších třiceti let je nejvýrazněji zastoupena motivovanost kariérou, byla potvrzena zjištěním, vyplývajícím z Grafu 12, kdy motiv kariéra dominuje nad jinými motivy v motivační struktuře těchto dobrovolníků.

Diplomová práce a její výsledky budou poskytnuty organizacím a institucím, která se věnují dobrovolnické činnosti. Přínosem diplomové práce je zjištění motivační struktury dobrovolníků ze zdravotních a sociálních institucí a dobrovolníků z oblasti sportovní a vzdělávací činnosti.

V rámci návrhů k problematice motivace k dobrovolnictví autorka doporučuje provedení dalších výzkumů především v jiných oblastech dobrovolnické aktivity než-li výše uvedených.

7. Seznam použitých zdrojů

(1) ADAIR, J. *Efektivní motivace*. 1. vyd. Praha: Alfa Publishing, 2004. 184 s. ISBN 80-86851-00-1.

(2) AUSKÝ, S. A. *Dobrovolníci, Evropská politika a druhá světová válka*. 1. vyd. Praha: Dita, 2002. 285 s. ISBN 80-85926-35-0.

(3) BAŠTECKÁ, B. a P. GOLDMANN. *Základy klinické psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. 440 s. ISBN 80-7178-550-4.

(4) BIERNÁTOVÁ, O. a J. SKŮPA. *Bibliografické odkazy a citace dokumentů dle ČSN ISO 690 (01 0197) platné od 1. dubna 2011*. [online]. [cit. 2012-22- 03]. Dostupné z <http://www.zsf.jcu.cz/studium/informace-pro-studenty-zsf/pravidla-prozpracovani-bakalarskych-a-diplomovych-praci/priloha-5-2013-bibliografickeodkazy-acitace-dokumentu-2013-interpretace-citacni-normy/>.

(5) BRUMOVSKÁ, T. a G. SEIDLOVÁ, MÁLKOVÁ. *Mentoring: Výchova k profesionálnímu dobrovolnictví*. 1. vyd. Praha: Portál, 2010. 152 s. ISBN 978-80-7367-772-5.

(6) DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Karolinum, 2002, 374 s. ISBN 80-7184-141-2.

(7) DOBROVOLNÍK.CZ *Volunteering Infrastructure in Europe*. [online]. Vydalo: European Volunteer Centre, 2012. 440 s. [cit. 2012-13- 07]. Dostupné z: <http://www.dobrovolnik.cz/res/data/021/002564.pdf>.

- (8) DOBROVOLNÍK.CZ. *Všeobecná deklarace o dobrovolnictví*. [online]. 2009 [cit. 2012-03-23]. Dostupné z: <http://www.dobrovolnik.cz/oblasti-dobrovolnictvi/vseobecna-deklarace-o-dobrovolnictvi/>.
- (9) FRIČ, P., POSPÍŠILOVÁ, T. a kol. *Vzorce a hodnoty dobrovolnictví v české společnosti na začátku 21. století*. 1. vyd. Praha: Agnes, 2010. 263 s. ISBN 978-80-903696-8-9.
- (10) HAYES, N. *Aplikovaná psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. 224 s. ISBN 80-7178-807-4.
- (11) HAYES, N. *Základy sociální psychologie*. 4. vyd. Praha: Portál, 2007. 165 s. ISBN 978-80-7367-283-6.
- (12) HESTIA. *Dobrovolníci: Obyčejní lidé, kteří dělají neobyčejné věci*. Praha: Hestia, 2001. 24 s.
- (13) HLADKÁ, M. 2009. *Teoretické vymezení filantropie v kontextu dnešní společnosti*. [online]. 2009 [cit. 2012-03-16]. Dostupné z: http://www.e-cvns.cz/soubory/Znojmo_2009.pdf.
- (14) HONZÁK, R. a kol. *Základy psychologie*. 1. vyd. Praha: Galén, 2006. 132 s. ISBN 80-7262-377-X a Praha: Karolinum, 2006. 132 s. ISBN 80-246-1138-4.
- (15) KALINA, K. a kol. *Základy klinické adiktologie*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. 392 s. ISBN 978-80-247-1411-0.
- (16) KLIMEŠOVÁ, A. *Motivy k užívání drog u studentů středních škol v Jindřichově Hradci*. České Budějovice, 2010. 57 s. Bakalářská práce. Zdravotně sociální fakulta

Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Pavel Vácha.

(17) KOLEKTIV AUTORŮ. *Dobrovolníci pro kulturu*. 1. vyd. Louny: Česká kancelář programu Culture, 2011. 132 s. ISBN 978-80-7008-268-3.

(18) KOZLOVÁ, L. a V. KUBELOVÁ. *Jak psát bakalářskou a diplomovou práci*. 2. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2009. 55 s. ISBN 978-80-7394-155-0.

(19) KOZLOVÁ, L. *Výzkum v sociální oblasti*. [online]. České Budějovice: Zdravotně sociální fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. [cit. 2012-03-13]. Dostupné z: http://www.eamos.cz/amos/ksb/externi/ksb_305/index.htm.

(20) LOVAŠ, L. Člověk a zákon: Sociální normy, sociální spravedlnost a psychologie práva. In: *Aplikovaná sociální psychologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 1998. 384 s. ISBN 80-7178-269-6.

(21) MIKŠÍK, O. *Psychologická charakteristika osobnosti*. 1. vyd. Dotisk. Praha: Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0240-7.

(22) MIKŠÍK, O. *Psychologické teorie osobnosti*. 2. vyd. přepracované. Praha: Karolinum, 2007. 269 s. ISBN 978-80-246-1312-3.

(23) NAKONEČNÝ, M. *Motivace lidského chování*. 1. vyd. Praha: Academia, 1997. 270 s. ISBN 80-200-0592-7.

(24) NAKONEČNÝ, M. *Psychologie téměř pro každého*. 1. vyd. Praha: Academia, 2004. 318 s. ISBN 80-200-1198-6.

- (25) NAKONEČNÝ, M. *Psychologie osobnosti*. 2. vyd. Praha: Academia, 2003. 336 s. ISBN 80-200-0628-1.
- (26) NAKONEČNÝ, M. *Sociální psychologie*. 1. vyd. Praha: Academia, 1999. 287 s. ISBN 80-200-0690-7.
- (27) NAKONEČNÝ, M. *Úvod do psychologie*. 1. vyd. Praha: Academia, 2003. 507 s. ISBN 80-200-0993-0.
- (28) NAKONEČNÝ, M. *Základy psychologie osobnosti*. 1. vyd. Praha: Management Press, 1993. 232 s. ISBN 80-85603-34-9.
- (29) NOVOTNÝ, M. a kol. *Dobrovolnictví středoškoláků*. 1. vyd. Praha: Hestia, 2003. 40 s. ISBN 80-239-0748-4.
- (30) ORAVCOVÁ, J. *Sociálna psychológia*. 1. vyd. Banská Bystrica: Univerzita Mateja Bela, Fakulta humanitných vied, 2004. 314 s. ISBN 80-8055-980-5.
- (31) REIF, J. *Metody matematické statistiky*. 1. vyd. – dotisk. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2000. 286 s. ISBN 80-7082-593-6.
- (32) ŘÍČAN, P. *Psychologie osobnosti*. 5. vyd. rozšířené. Praha: Grada Publishing, 2007. 200s. ISBN 978-80-247-1174-4.
- (33) SANG, H. K. *Tisíc a jeden způsob jak motivovat sebe i druhé*. 1. vyd. Praha: Management Press, 1999. 162 s. ISBN 80-85943-96-4.
- (34) SOZANSKÁ, O. a J. TOŠNER. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. 1. vyd. Praha: Portál, 2002. 152 s. ISBN 80-7178-514-8.

- (35) ŠOJDROVÁ, M. Dobrovolníci za našimi hranicemi, příklady legislativní praxe. In: *Dobrovolnictví bez hranic. Kroměříž, 2007*. Sborník [online]. 2007. [cit. 2012-03-23]. Dostupné z: <http://www.sojdrova.cz/rservice.php?akce=tisk&cislocclanku=2007051601>.
- (36) ŠOJDROVÁ, M. Právní úprava dobrovolnictví v zemích Evropské unie. In: *Dobrovolnictví bez hranic. Kroměříž, 2007*. Sborník [online]. 2007. [cit. 2012-03-23]. Dostupné z: http://www.sojdrova.cz/dobrovolnictvi_070514.htm.
- (37) TUČEK, J. a V. CHODURA. *Psychiatrie*. 3. vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2005. 90 s. ISBN 80-7040-786-7.
- (38) TOŠNER, J. a O. SOZANSKÁ. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. 2. vyd. Praha: Portál, 2006. 152 s. ISBN 80-7367-178-6.
- (39) VACÍNOVÁ, M. a M. LANGOVÁ. *Vybrané kapitoly z psychologie*. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 2011. 159 s. ISBN 978-80-7459-014-6.
- (40) VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd., rozšířené a přepracované. Praha: Portál, 2004. 872 s. ISBN 80-7178-802-3.
- (41) VÁGNEROVÁ, M. *Úvod do psychologie*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2003. 210 s. ISBN 80-246-0015-3.
- (42) VÁGNEROVÁ, M. *Základy psychologie*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2005. 356 s. ISBN 80-246-0841-3.
- (43) ZÁŠKODNÁ, H. a Z. MLČÁK. *Osobnostní aspekty prosociálního chování a empatie*. 1. vyd. Praha: Triton, 2009. 391 s. ISBN 978-80-7387-306-6.

(44) ZÁŠKODNÁ, H. a Z. MLČÁK. Prosociální chování a altruismus v nouzové situaci. *Kontakt: Odborný a vědecký časopis pro zdravotně sociální otázky*. [online]. 2007, 2/2007, 325-330 s. ISSN 1804-7122. [cit. 2012-03-16]. Dostupné z: <http://www.zsf.jcu.cz/journals/kontakt/jednotliva-cisla-casopisu-kontakt-podle-rocniku/kontakt07/>.

(45) ZÁŠKODNÁ, H. a A. KUBICOVÁ. Prosociální chování u pomáhajících profesí. *Kontakt: Odborný a vědecký časopis pro zdravotně sociální otázky*. [online]. 2008, 2/2008. ISSN 1804-7122. [cit. 2012-03-16]. Dostupné z: <http://www.zsf.jcu.cz/journals/kontakt/jednotliva-cisla-casopisu-kontakt-podle-rocniku/kontakt08/>.

(46) *Zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě, v platném znění.*

(47) *Zákon č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech, v platném znění.*

(48) *Zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, v platném znění.*

(49) ŠIMKOVÁ, S. *Motivace k dobrovolnické činnosti*. České Budějovice, 2012. 64 s. Bakalářská práce. Zdravotně sociální fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Vedoucí práce doc. PhDr. Helena Záškodná, CSc.

8. Klíčová slova

Dobrovolnictví

Dobrovolník

Motivace

Motiv

Potřeba

Prosociální chování